

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ**

**КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ**

**Кваліфікаційна робота  
магістра**

**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ  
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ**

Виконала: магістрант 2-го курсу, групи 8.2319-ср  
спеціальності 231 «Соціальна робота»  
освітньо-професійної програми  
«Соціальна робота»  
Ю.А. Ланг

Керівник: доцент кафедри соціальної філософії та  
управління,  
к.філос.н. Широбокова О.О.

Рецензент: доцент кафедри соціальної філософії  
та управління,  
доцент, к.філос.н. Ель Гуессаб К.

Запоріжжя – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет соціології та управління  
Кафедра соціальної філософії та управління  
Рівень вищої освіти магістр  
Спеціальність 231 «Соціальна робота»  
Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Завідувач кафедри соціальної філософії та  
управління

\_\_\_\_\_ Т.І.Бутченко  
« \_\_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2020 року

**З А В Д А Н Н Я**  
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Ланг Юлія Андріївна

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Імплементация міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю.

керівник роботи Широбокова Ольга Олександрівна, к.філос.н.,

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «25» травня 2020 року № 606-с

2. Строк подання студентом роботи 3 грудня 2020 року

3. Вихідні дані до роботи Капська А. Й., Яременко О. О. Наукове забезпечення соціальних проектів. Соціальна робота в Україні на початку XXI століття : проблеми теорії і практики : матеріали доповідей на Міжнародній наук.-практичній конференції, м. Київ, жовт. 2002 р. Київ, 2002, 256 с., Алексеєнко Т. Ф. Сімейне виховання як соціально-педагогічна проблема: методологія дослідження. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. пр. Київ : Інститут проблем виховання АПН України, 2002, 381 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Ознайомитись з історією дослідження імплементації стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю 2. Вточнити основні поняття дослідження: «соціальна робота», «соціальні технології», «стандарти соціальної роботи», «стандарт», «категорія діти», «категорія молодь». 3. Визначити принципи та методи дослідження імплементації стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю. 4. Обґрунтувати сутність, принципи, форми роботи з дітьми та молоддю як вразливу соціальну-демографічну групу населення 5. Проаналізувати міжнародні та вітчизняні орієнтири соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми та молоддю. 6. Ознайомитись з центрами соціальних служб для дітей та молоді як ефективна соціальна підтримка стандартів соціальної роботи в Україні 7. Обґрунтувати рекомендації щодо ефективної системи імплементації стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

12 таблиць, 4 рисунки

---

---

---

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Широбокова О.О., к.філос.н., доцент кафедри соціальної філософії та управління	25.05.2020	25.05.2020
Розділ 2	Широбокова О.О., к.філос.н., доцент кафедри соціальної філософії та управління	26.06.2020	26.06.2020
Розділ 3	Широбокова О.О., к.філос.н., доцент кафедри соціальної філософії та управління	03.10.2020	03.10.2020

7. Дата видачі завдання 25 травня 2020 року

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень – квітень 2020	<i>виконано</i>
2.	Бібліографічний пошук	Травень 2020	<i>виконано</i>
3.	Розробка основних положень роботи	Травень 2020	<i>виконано</i>
4.	I розділ	Червень 2020	<i>виконано</i>
5.	II розділ	Липень – серпень 2020	<i>виконано</i>
6.	III розділ	Жовтень – листопад 2020	<i>виконано</i>
7.	Систематизація висновків	Листопад 2020	<i>виконано</i>
8.	Нормоконтроль	Листопад – грудень 2020	<i>виконано</i>

Студент Ю.А. Ланг

Керівник роботи О.О. Широбокова

**Нормоконтроль пройдено**

Нормоконтролер І.С.Цапліна

## РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 100 сторінок, 89 позицій у списку літератури, 4 додатків.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА, СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ, СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ, СОЦІАЛЬНИЙ СТАНДАРТ, СТАНДАРТ, КАТЕГОРІЯ ДІТИ, КАТЕГОРІЯ МОЛОДЬ

*Мета дослідження:* виявити основні фактори оптимізації функціонування спеціалізованих соціальних служб по роботі з дітьми та молоддю.

*Об'єкт дослідження:* соціальна робота з дітьми та молоддю.

*Предмет дослідження:* імплементація міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю, які потрапили у скрутну ситуацію.

*Мета дослідження:* сформулювати рекомендації щодо шляхів впровадження імплементація міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні.

*Новизна роботи* полягає в дослідженні нових стандартів соціальної роботи щодо забезпечення соціальної допомоги дітям та молоді на законодавчому рівні.

*Гіпотеза:* здійснення міжнародних зобов'язань на внутрішньо державному рівні шляхом трансформації міжнародних правових норм у національне законодавство потребує залучення молодих людей до соціально активної діяльності, підвищення активності молоді в рамках існуючих соціальних програм.

*Висновки:* 1. З початку Незалежної України соціальна робота з дітьми та молоддю стрімко розвивалася: розроблялися імplementовані соціальні стандарти щодо дітей та молоді затверджувалося законодавство,.

2. Сформована система заходів державної молодіжної політики декларує необхідність залучення молодих людей до соціально активної діяльності в рамках соціальних програм.

3. В пріоритеті державної молодіжної політики: підтримка талановитої молоді, популяризація здорового способу життя, сприяння зайнятості та інше.

## ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ І МОЛОДДЮ.....	10
1.1. Історія дослідження імплементації міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми і молоддю .....	10
1.2. Уточнення головних понять дослідження: «соціальна робота», «соціальні технології», «стандарти соціальної роботи», «соціальний стандарт», «стандарт», «категорія діти», «категорія молодь».....	22
1.3. Принципи та методи дослідження імплементації міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми і молоддю .....	31
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ .....	41
2.1. Діти та молодь як вразлива соціально-демографічна група населення.....	41
2.2. Міжнародні та вітчизняні орієнтири соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми та молоддю .....	49
2.3. Центри соціальних служб для дітей та молоді як ефективна соціальна підтримка стандартів соціальної роботи в Україні .....	57
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ .....	64
3.1. Аналіз впровадження сучасних технологій соціальної роботи з дітьми та молоддю в Запорізькому міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді .....	64
3.2. Рекомендації щодо шляхів впровадження імплементацій міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні та Запорізької області.....	70
ВИСНОВКИ .....	78
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	80
ДОДАТКИ.....	88

## ВСТУП

*Актуальність дослідження* полягає в тому, що сучасна Україна прагне наблизитися до якісних європейських стандартів соціальної роботи.

На сьогодні в державах Європи та USA набула широкої популярності соціальна робота з дітьми та молодими людьми. На даний час соціальні трансформації потрубують в фахівцях-професіоналах, які вміють структурно та детально розглядати нестабільні соціальні напрямки, приймати і здійснювати всі можливі рішення в різних умовах, правильний законодавчий рівень про надання та забезпечення послуг дітям та молодді, розроблення соціальних, іноваційних програм та технологій, які будуть надавати допомогу такій категорії як діти та молодь.

Маємо ми можливість винайти щось якісне для суспільства, щоб в найближчі роки діти і молоді люди відчули, що вони необхідні державі, ніби саме вони стануть творцями нашого майбутнього покоління? Ці не приємні, але такі питання, що сронують теоретиків і практиків сфери соціальної роботи не один раз зверталися до проблем дітей і молоді, шукати шляхи і технології їх підтримки та допомоги.

Демократична ланка, яка при владі України розглядає дітей і молодь як об'єкт соціальної допомоги, нам хочеться сказати, що кожен індивід повинен також бажати допомогти собі самому. Ця істина і мудра позиція усіх держав і континентів. І цим яким аспектом хотілось би звернути увагу оточуючих. На нашу думку, головним у роботі соціального працівника виступає: самоствердження, саморозвитку, самооцінки, самоусвідомлення.

Предметом нашої уваги стала робота професійних спеціалістів з дітьми та молоддю, які потребують індивідуальної уваги у зв'язку з тим, що через різні причини потрапили у погану ситуацію (хвороба, втрата батьків, позбавлення волі тощо). І нам не хочеться, щоб ця категорія населення діти та молоді, попали у життєві кризи, які втратили надію і думку про найкраще.

Роботи та виявлення дітей, молодь які опинилися у структурних життєвих обставинах У цій ситуації зрозуміло лише один варіант: успіх і добрі думки

молодих парубків тісно пов'язані з успіхом держави та гуманністю і добротою кожної людини з різних точок Землі.

Ймовірність та обставини, створені уже сьогодні професіоналами різних соціальних інститутів, новим економічним кліматом, сприяють ініціативі, творчості, гнучкості самого молодого покоління.

Є назріла небезпека (наркотики, безробіття, соціальна нерівність, може бути поступово подолана, якщо спеціалісти соціальної сфери володітимуть теорією і технологіями залучення дітей та молоді до активного життя у мікросоціумі, суспільстві, надання допомоги людині, сім'ї, групі людей для активізації їхніх власних можливостей у подоланні життєвих негараздів і соціальної відчуженості.

На сьогодні система соціального забезпечення населення, незважаючи на злагоджений позитивний досвід не дуже задовільнив в повному обсязі зростаючим до них потребам, таке становище більш частково пояснюється малою розробленістю її теоретико-методологічних структур, не розвиненої структури вимог до індивідуальності саме соціального робітника і її професійного звання; підготовка соціальних працівників як якісних фахівців передбачає розвинення її професійної свідомості, особистісних якостей, готовності до професійної роботи, професійної рефлексії.

Таке гостре питання на сьогодні вивчають як науковці України, так і різних держав за кордоном. У своїх роботах такі як Гудін О. О., Гроздева М. Ф. звертали увагу на розроблення стандартів соціальної.

Визначали поняття стандартів соціальної роботи, а саме ці соціальні стандарти розробляються для забезпечення в країні стабільності і мінімізації соціального ризику, що повинно сприяти зниженню соціальної напруги.

*Проблемна ситуація:* наявна проблематика (наркотики, безробіття, соціальна нерівність) можна подолати цю проблему поетапно, якщо фахівці соціальної сфери володітимуть теорією і технологіями залучення дітей та молоді до активного життя у мікросоціумі, народі, отримання допомоги людиною, сім'єю, групою людей для активізації їхніх власних можливостей у

подоланні життєвих проблем і соціальної відчуженості.

*Об'єкт дослідження:* соціальна робота з дітьми та молоддю.

*Предмет дослідження:* імплементація міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю, які потрапили у скрутну ситуацію.

*Мета дослідження:* сформулювати рекомендації щодо шляхів впровадження імплементація міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні.

Згідно з метою маємо такі завдання:

- ознайомитись з історією дослідження імплементації стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю;
- вточнити основні поняття дослідження: «соціальної роботи», «соціальна технологія», «стандарти соціальної роботи», «стандарт», «категорія діти», «категорія молодь»;
- визначити принципи та методи дослідження імплементації стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю;
- обґрунтувати сутність, принципи, форми роботи з дітьми та молоддю як вразливу соціальну-демографічну групу населення;
- проаналізувати міжнародні та вітчизняні орієнтири соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми та молоддю;
- ознайомитись з центрами соціальних служб для дітей та молодді як ефективна соціальна підтримка стандартів соціальної роботи в Україні;
- проаналізувати впровадження сучасних технологій соціальної роботи з дітьми та молоддю в Запорізькому міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- обґрунтувати рекомендації щодо ефективної системи імплементації стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю.

*Новизна роботи* полягає в дослідженні нових стандартів соціальної роботи щодо забезпечення соціальної допомоги дітям та молоді на законодавчому рівні.



*Гіпотеза дослідження:* здійснення міжнародних зобов'язань на внутрішньо державному рівні шляхом трансформації міжнародних правових норм у національне законодавство, що потребує залучення молодих людей до соціально активної діяльності, підвищення активності молоді в рамках існуючих соціальних програм.

*Структура роботи:* кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури і додатків.

## РОЗДІЛ 1

# МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ І МОЛОДДЮ

### 1.1. Історія дослідження імплементації міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми і молоддю

В 21-му столітті в Україні йнадалі триває процес переробки суспільного життя, що змінюється різкими перетвореннями у галузі освіти та соціальної діяльності. На різних етапах розвитку, курс на розбудову нашого суспільства, розпочаті ще в прошлому столітті, в свою чергу, показують зміни пріоритетів соціальної політики, соціального виховання та діяльності соціальних інститутів це все процеси демократизації.

Щоб розвивати громадянське суспільство, створити прості та ефективні у діяльності соціальні служби, потрібен дієвий підхід до створення соціальних стандартів, які передбачали би більш активну участь у цьому працівників соціальної сфери та самих користувачів соціальних послуг.

Для того щоб успішно розвинулось соціальне суспільство вже в умовах теперішнього необхідно звернути увагу на виявленні проблем забезпечення соціальних стандартів, соціальних гарантій, соціального захисту, створення умов для соціальної адаптації у безпосередньому життєвому полі дітей та учнівської молоді: сім'ї, соціальному оточенні, громаді.

Перша сучасна соціальна парадигма це інтеграція зусиль, інструментів та можливостей різних державних та неурядових служб на всіх рівнях, включаючи територіальну громаду, з метою проведення соціальної роботи з дітьми та молоддю, залучення суб'єктів до вирішення власних проблем, сприяння їх активній участі у громадському житті.

Соціальні стандарти в різних соціальних закладах набувають все більшого значення в соціальному вихованні як невід'ємній частині соціальної роботи.

Сучасний напрямок побутової соціальної роботи відповідає рішенням

спеціальної сесії ООН щодо становища дітей (Нью-Йорк, 8-10 травня 2002 р.), яка прийняла резолюцію, яка зобов'язує держави-члени ООН створювати соціальні стандарти, сприятливі для життя дітей [ 13, с. 201]. Багато громад у всьому світі стурбовані ескалацією соціальних та економічних проблем, незважаючи на реалізацію спеціальних державних програм, спрямованих на їх вирішення.

Потрібно негайно вирішити питання соціального сирітства, злочинності неповнолітніх, негативний доступ до якісної медичної допомоги, наркоманії та інших залежностей серед молоді, насильства щодо жінок та дітей, погіршення стану навколишнього середовища, етнічного, релігійного та ідеологічного поділу та багатьох інших. соціальні проблеми.

На початку 90-х років в Незалежній Україні соціальна робота почала формуватися як професійна діяльність. Цей процес супроводжується створенням мережі соціальних установ та установ нового типу. Поштовхом до цього стала економічна криза та швидке зростання соціальних проблем у суспільстві.

Зокрема, економічна криза призвела до безробіття (явного та неявного), неповної зайнятості робітників, місяців затримок у виплаті заробітної плати, пенсій, стипендій, різкого зниження заробітних плат та пенсій, зростання цін майже на всі товари та тарифів на всі послуги.

Результатом стало різке зниження рівня життя переважної більшості населення, вимушена міграція, загострення кримінальної ситуації, зниження народжуваності та значне збільшення смертності, розпад сім'ї, збільшення проституції та професійного жебрацтва, дитяча безпритульність, захворюваність (особливо СНІД, туберкульоз), особливо дітей та підлітків.

В останні десятиліття з'явилися нові послуги, установи та організації, що надають різноманітні соціальні послуги, як урядові, так і неурядові. Зокрема, у 1999 р. була створена мережа державних соціальних установ України.

Міністерство праці та соціальної політики, яке охоплює такі установи та установи, очолює та координує їх діяльність, тобто реалізує більшість

державних заходів щодо соціального захисту потребуючих [18, с. 32]:

- відділення соціальної допомоги;
- дитячі будинки-інтернати;
- будинки-інтернати для громадян похилого віку та інвалідів;
- спеціальні будинки інтернати;
- та інші.

З часом під різними іменами та з різних наукових позицій дослідники та практики почали вивчати те, що зараз називають "імплементациєю соціальних стандартів соціальної роботи", тобто різними аспектами активації, розвитку, оптимізації та впровадження соціальних стандартів державного рівня.

На практиці такі методи завжди були пов'язані з конкретним рівнем розвитку законодавства, існуючими соціальними умовами, потребами, релігією та культурою. Довгий час людство, намагаючись змінити соціальні інститути, орієнтувалося не на наукові підходи, а на метод «спроб і помилок».

Наприклад, першим із застосованих на практиці стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю була «опіка» [71, с. 104].

У той же час «опіка» завжди була недостатньо розвинутою і було багато припущень щодо цього питання, але згодом «опіка» як інституція почала розвиватися в позитивному напрямку, були розроблені стандарти, програми, проекти та законодавство.

Криза українського суспільства, звичайно, торкнулася дітей та молоді. Для того, щоб допомогти юнакам та дівчатам вижити у складних соціально-економічних умовах, з моменту проголошення незалежною державою Уряд України вжив певних заходів, затвердив програми та створив відповідні структури для підтримки та допомоги молоді. Задля втілення ужиття державної політики у цьому напрямку було створено Міністерство у справах сім'ї та молоді, перетворене 2000 року в Державний комітет.

Ситуація в державі та суспільстві вимагає негайних заходів, спрямованих на формування стратегії соціально-економічного, політичного та культурного розвитку України, що передбачає послідовне здійснення довгострокових

заходів, спрямованих на подальше вдосконалення держави, підвищення рівня життя її населення.

Досвід останніх десятиліть переконливо доводить, що політичного та економічного успіху досягають ті держави, які приділяють підвищену увагу молоді; що стійкий розвиток демонструють ті суспільства, які переглянули свої традиційні погляди на систему відносин між поколіннями та їх значення для політичного та соціально-економічного розвитку.

Ось чому в новому тисячолітті ті держави та суспільства, які навчаться ефективно використовувати людський потенціал і, перш за все, інноваційний потенціал розвитку, який несе молодь, матимуть стратегічні переваги.

Теоретичну підтримку цієї політики розробляє Український науково-дослідний інститут проблем молоді. На обласному, міському та районному рівнях створені спеціальні соціальні служби для молоді (ССМ) [2, с. 57]. Юридично система ЄСМ була закріплена в "Декларації про загальні принципи державної молодіжної політики в Україні" та Законі України "Про сприяння соціальному формуванню та розвитку молоді в Україні". Відповідне Стандартне положення також затверджено.

Метою цієї системи є створення умов для позитивної соціалізації (приєднання до системи соціальних відносин) молоді. Зміст її роботи згідно з визначенням Українського державного центру соціальних служб для молоді:

- а) наданні соціальної, психологічної, правової, освітньої та будь-якої іншої підтримки молоді;
- б) реалізації права молоді на повноцінне життя;
- в) прищепленній навичок соціально-схвальної поведінки;
- г) успішній адаптації молоді до сучасного світу шляхом використання власних ресурсів, правових засобів тощо.

Пріоритетними напрямками діяльності центрів ССМ є [6, с. 93]:

- соціальна підтримка молоді сім'ї (скажімо, у 1999 році в Україні діяли 463 такі програми);
- соціальна робота з молоддю жіночої статі;

- соціальна підтримка дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків;
- профілактика негативних явищ у молодіжному довіллі;
- сприяння працевлаштуванню і вторинній зайнятості молоді;
- соціальна підтримка дітей та молоді з особливими потребами;
- соціальна робота з допризовною та призовною молоддю, військовослужбовцями та членами їхніх сімей, службовцями за призовом, молоддю, яка звільняється з лав Збройних Сил України;
- служба «Телефон довіри».

Однією з найболючіших соціальних проблем за останні два десятиліття є зростання кількості дітей-сиріт та так званих «соціальних сиріт» чи дітей вулиці. На жаль, форми опіки над такими дітьми залишаються практично незмінними з радянських часів.

Державна система соціального захисту, яка трансформується в нових умовах, ще недостатньо гнучка, щоб своєчасно та адекватно реагувати на існуючі негативні соціальні прояви.

Вразлива категорія в будь-якій країні - це діти, члени сім'ї, які потребують допомоги суспільства у вирішенні своїх проблем.

Більшість сімей, як правило, перебувають у скрутному фінансовому, психологічному, емоційному становищі. Не бажаючи приймати реальність, діти залишають свої домівки.

Багато з них насправді не мають сімей, оскільки їх батьки п'ють або перебувають у в'язниці. Діти змушені жити з незнайомцями, в сім'ях родичів, в оточенні інших дітей, на залізничному вокзалі, покинутих будівлях тощо.

Соціальні служби для молоді – це спеціальні заклади, які надають соціальні послуги та соціальну допомогу молоді віком від 15 до 28 років. Соціальні послуги надаються молоді, як правило, безкоштовно.

За останні 10-15 років кількість дітей, які більшу частину часу перебувають на вулицях, у тому числі вночі, стала значною. Виникла нова категорія дітей, яку зазвичай називають «дітьми вулиці».

У державних закладах їх називають бездомними соціальними сиротами, позбавленими батьківського піклування.

У багатьох регіонах України ця проблема набула надзвичайної гостроти. Тому ще в 1997 році за ініціативою Міністерства у справах сім'ї та молоді Кабінет Міністрів затвердив «Типове положення про притулок для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх» [14, с. 90].

Державна служба зайнятості зіграла важливу роль у розробці впровадження соціальних стандартів соціальної роботи.

Біржі праці існували в Україні за радянських часів у 20-ті роки. Вони зайняті тимчасово безробітними та виплачували грошову допомогу безробітним.

Державна служба зайнятості – це централізована система державних установ, діяльність яких спрямовується та координується Міністерством соціальної політики України. Основним законодавчим актом, що регулює діяльність державної служби зайнятості, був Закон України «Про зайнятість населення» (№ 803-ХІІ від 1 березня 1991 р.).

Сучасна державна служба зайнятості (ДСЗ) була створена постановою уряду СРСР у грудні 1990 р. Для реалізації державної політики зайнятості, профорієнтації, підготовки, перепідготовки, працевлаштування та соціальної підтримки тимчасово безробітних громадян.

Його діяльність здійснюється під керівництвом Міністерства праці та соціальної політики, а також місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування та відповідно до Закону України «Про зайнятість населення».

Система ПЕС складається з таких структурних підрозділів [1, с. 65]:

- Державного центру зайнятості;
- центру зайнятості АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських центрів зайнятості;
- місцевих; районних, міських і районних міст центрів зайнятості;
- центрів організації фахового навчання незайнятого населення і центрів

фахової орієнтації;

– інспекції з контролю за додержанням законодавства про зайнятість населення.

До складу ДСЗ входять також інформаційно-обчислювальні центри, територіальні та спеціалізовані бюро зайнятості, центри трудової реабілітації населення.

Державна служба зайнятості має виконувати такі завдання та обов'язки [5, с. 158]:

- допомога в отриманні робочих місць тим, хто шукає роботу;
- допомога керівникам підприємств, котрі шукають працівників певного рівня кваліфікації;
- збирання інформації про попит на робочу силу та його задоволення;
- реєстрація вільних робочих місць та осіб, які шукають роботу;
- здійснення фахової підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки вивільнених працівників і безробітних;
- організація оплачуваних громадських робіт;
- сприяння створенню додаткових робочих місць для громадян, неспроможних на рівних умовах конкурувати на ринку праці;
- надання матеріальної підтримки безробітним та членам їхніх сімей тощо.

Послуги щодо забезпечення зайнятості населення, його соціального захисту надаються установами ДСЗ безкоштовно. Ця служба також бере активну участь у підготовці та реалізації державних і територіальних програм зайнятості населення.

За період становлення Української держави закладів, якіб обслуговували користувачів послуг соціальних служб на комерційних засадах, у нас, на відміну від країн Заходу, практично не з'явилося. Тому йдеться тут про неприбуткові і некеровані державою, некомерційні організації, які декларували вирішення соціальних проблем взагалі чи проблем окремих груп користувачів соціальних послуг як свою місію.



Такі організації (НДО), зробивши на рубежі століть свої перші кроки, здебільшого продовжують свою роботу донині, а ті НДО, що користуються регулярною державною підтримкою, є вельми ефективними.

Виникнення великої кількості різноманітних НДО, зростання їхньої активності та впливу на різні сторони суспільного життя – чи не найважливіша зміна у соціальній сфері незалежної України. Питання, здається не риторичне.

Громадські організації соціальної сфери керуються у своїй діяльності загальними для об'єднань усього неприбуткового сектору законодавчими актами України і першочергово законами «Про об'єднання громадян», «Про благодійництво та благодійні організації».

Недержавна організація (НДО) або неурядова організація (НУО) (англ. non-governmental organization, скорочено NGO) є легальним суб'єктом правовідносин створеним для діяльності, що курується окремо від держави.

Вочевидь серед причин, що зумовили виникнення і швидкий розвиток НДО, відзначимо, з одного боку, кризу тоталітарної держави та її системи соціального захисту і неспроможність виконання українською верховною владою взятих на себе зобов'язань у царині соціального захисту, а з другого – прагнення людей реалізувати свої інтереси та задовольнити наявні потреби, намагання знайти однодумців, котрі мають аналогічні проблеми із якими легко порозумітися.

Послуги НДО, зазвичай, частково заповнюють прогалини у сфері послуг для користувачів, які розраховують на державну систему допомоги, але не отримують її. Саме НДО розробляють та апробують пілотні моделі та схеми роботи з клієнтами, відповідні види послуг, котрі загалом часто невідомі працівникам державних установ.

Примітно й те, що, на відміну від практики Заходу, українські НДО соціальної сфери мають обмежені можливості брати участь у тендерах на отримання бюджетного фінансування для надання послуг користувачам.

Здебільшого наявні кошти розподіляються і використовуються самими чиновниками згідно зі своїми власними міркуваннями та інтересами, або ж

проведення тендеру здійснюється за формально корупційною схемою.

Водночас усе частіше з'являються проекти, які реалізуються спільними зусиллями як громадських, так і державних організацій.

Хоч більшість українських НДО не отримують фінансової підтримки від держави (головно через те, що це не передбачено чинним законодавством), усе ж можна назвати серед них і такі, що її отримують регулярно [7, с. 16].

Це – організації ветеранів війни, Українське товариство глухих (УТОГ) та Українське товариство сліпих (УТОС).

Відносно новим явищем у соціальній сфері пострадянського українського соціуму є діяльність організацій самопомоги або взаємодопомоги (до речі, останній термін точніше передає сутність відносин між членами таких організацій).

Однією з перших організацій такого типу в Україні були «анонімні алкоголіки», які започаткували свою діяльність, спираючись на досвід подібних американських груп.

Назвемо основні типи таких груп взаємодопомоги [9, с. 51]:

1) У сфері фізичного здоров'я – групи, метою яких є задоволення потреб людей, котрі мають проблеми із здоров'ям чи доглядом за хворими родичами. Прикладом може бути товариство родичів душевнохворих «Підтримка» при Житомирській психіатричній лікарні № 1. Групи цього типу утворювалися також жінками, хворими на рак молочної залози, хворими на СНІД.

2) У сфері емоційного та психічного здоров'я відомі групи осіб, хворих на шизофренію й групи дівчат-підлітків та жінок, які зазнали сексуального насильства.

3) Групи для членів сімей, котрі мають дітей з фізичною інвалідністю, дітей з труднощами у навчанні. Такі групи діють на базі Благодійного товариства допомоги інвалідам та особам зі інтелектуальною недостатністю «Джерела», у школі «Життя» (м. Запоріжжя).

4) Групи зміни поведінки об'єднують людей з різними видами шкідливої залежності. Це вище згадувані групи анонімних алкоголіків, які працюють у

відділеннях «Соціотерапії», групи людей з наркотичною залежністю.

5) Групи подолання наслідків життєвих змін, що вимагають від людей пристосування. Така група (безробітних) діяла свого часу при Центрі працевлаштування Мінського району м. Києва.

Вагомим внеском в імплементацію стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю є волонтерство.

На сьогодні в Україні досить поширеним є волонтерський (від «волонтер» – доброволець) рух [3, с. 48]. Основні чинники його розвитку тіж самі, що і для НДО – загострення соціальних проблем та неспроможність чинної системи соціального захисту надавати відповідні послуги вразливим верствам населення достатньо повною мірою. Волонтери відіграють надзвичайно важливу роль у багатьох неприбуткових організаціях (НДО).

При чому сьогодні вже значна кількість волонтерів займається соціальною роботою як у недержавних організаціях (більшість), так і в державних, причому в усіх регіонах країни.

У будь-якому разі в Україні сформована певна модель волонтерської роботи, яка охоплює ефективні механізми задіяння й відбору, навчання і супервізії підтримки та заохочення, які відносяться до основних складових та потрібних етапів менеджменту волонтерів.

За приналежністю до певної організаційної структури волонтерів України доречно розмежувати на дві умовні групи:

- а) ті, хто працюють при центрах соціальних служб для молоді (ЦССМ);
- б) ті, хто є членами різних громадських організацій. Причому волонтери другої групи такими себе не вважають, хоча під визначення «волонтер» підпадають.

Так, на початку розвитку ЦССМ (1992-1993 роки) членами волонтерських груп переважно були неповнолітні і молодь (старшокласники, студенти), тобто особи без досвіду і кваліфікації у цій роботі. Але останнім часом усе частіше до волонтерських лав вступають і досвідчені фахівці (правники, лікарі, психологи, педагоги та ін.).

Волонтерство – це неоплачувана, свідома, добровільна діяльність на благо інших. Будь-хто, що свідомо і безкорисливо трудиться на благо інших, може називатися волонтером.

Можна залучати волонтерів у ті сфери діяльності, які не оплачуються, але залишаються важливими для досягнення цілей соціальної програми [11, с. 64]. Наприклад, відвідування хворих у лікарнях, доставка продуктів старим, що уже не можуть виходити з будинку, робота з дітьми в школі чи привертання уваги до соціальних проблем свого краю чи регіону тощо.

Будь-яка робота може виконуватися волонтерами.

Доброволець – це не тільки помічник чи соціальний працівник, що піклується про навколишніх. Він може бути і вчителем, фахівцем з комп'ютерів, політиком, інженером чи дизайнером.

На рубежі століть українських волонтерів слушно розподілити за віковою категорією, основним місцем навчання, роботи, рівнем освіти на чотири групи:

1) перша – підлітки та юнаки, учні старших класів шкіл та середніх спеціальних закладів, які становлять актив різних груп при ЦССМ (у клубах молодих інвалідів, творчих об'єднаннях, школах лідерів, групах самодопомоги, молодіжних та дитячих об'єднаннях тощо);

2) друга – студенти вищих навчальних закладів (переважно з відділень педагогіки, психології, соціальної роботи, соціальної педагогіки), які звертаються до ЦССМ з приводу практичної допомоги у навчанні за профілем діяльності центрів або проходять в них навчальну практику (що правда проходження останньої – захід не зовсім добровільний);

3) третя – батьки проблемних дітей та підлітків (дітей-інвалідів, дітей з девіантною поведінкою тощо), які об'єднуються у групи взаємодопомоги;

4) четверта – волонтери-фахівці (психологи, соціологи, педагоги, соціальні працівники, правники, лікарі), які надають консультативну допомогу соціальним працівникам, іншим волонтерам чи вирішують окремі практичні завдання клієнтів соціальних служб.

У названих групах долучення людей до волонтерської діяльності

відбувається різними шляхами і на різних засадах [25, с. 18]. Найпоширеніший варіант – задіяння студентів відповідних спеціальностей (соціальна робота, психологія, право, медицина) до соціальної роботи через волонтерські групи.

Наприклад, у Запоріжжі на добровільних засадах працювали 12 студентів факультету соціальної педагогіки та психології місцевого університету.

В Дніпровській області функціонувала програма «Терези Феміди», де було задіяно волонтерський молодіжний юридичний клуб, членами якого стали студенти-правники Дніпровського державного університету.

Працівниками Чернівецького обласного ЦССМ та волонтерами, котрі були відібрані із загалу студентів педагогічного факультету місцевого університету, свого часу організовано постійне чергування у міському притулку для неповнолітніх дітей.

Великий обсяг роботи виконують волонтери стосовно розроблення та розповсюдження друкованих агітаційних матеріалів з актуальних соціальних проблем, а також щодо проведення соціологічних опитувань соціального, екологічного та іншого спрямування.

Різні міжнародні фонди при виборі партнерів в Україні надають перевагу громадським організаціям, оскільки конкретними видами соціальної роботи займається сама організація, а її члени (волонтери) виконують окремі складові цієї роботи.

Отже, робота з волонтерами – це перспективний напрям поліпшення гуманітарно-правової складової соціального забезпечення населення, що має чи малий розвивальний потенціал і перспективу перетворитися в Україні у повноцінний соціальний рух.

На жаль, і світ, і Україна друге десятиліття XXI ст. проживають здебільшого в атмосфері деструкції, що породжує й посилює стани самотності, відчаю, агресивності, заглиблює процеси відчуження людини від інших, від світу, природи та суспільства.

Звідси, очевидно, що економічна, політична, соціальна, правова, культурна, духовна, релігійна, освітня, наукова та інші сфери людської

діяльності як у світі, так і в Україні потребують сьогодні нових стратегічних напрямів їх розбудови одночасно як зсередини, так і в контексті світових процесів глобалізації.

Необхідною й важливою є сьогодні соціальна робота з конкретними групами клієнтів з урахуванням специфіки кожної групи [80, с. 102]:

- діти; обдаровані діти;
- підлітки;
- обдарована молодь;
- сироти;
- залежні;
- інваліди;
- люди похилого віку; жінки;
- багатодітні сім'ї;
- неповні сім'ї;
- неблагополучні сім'ї тощо.

Найважливішою метою імплементації стандартів соціальної роботи є забезпечення більш повного задоволення дітей та молоді як категорії суспільства своїх життєвих потреб, оскільки саме з цього приводу в першу чергу складаються соціальні відносини, і саме на цій основі відбувається соціальне відтворення суспільних груп і індивідів.

Робимо висновок з вище сказаного, можемо проаналізувати що з початку Незалежної України соціальна робота з дітьми та молоддю стрімко розвивалася, приймалися рішення, затверджувалося законодавство, розроблялися імплементовані соціальні стандарти щодо дітей та молоді.

**1.2. Уточнення головних понять дослідження: «соціальна робота», «соціальні технології», «стандарти соціальної роботи», «соціальний стандарт», «стандарт», «категорія діти», «категорія молодь»**

Слід зазначити, що категорії, поняття та терміни в будь-якій науковій галузі є ідеальною формою відображення дійсності в мисленні людини як результат теоретичного та методологічного осмислення її сутності.

Ці компоненти утворюють науковий концептуально-категоріальний апарат, який є логічно побудованою системою спеціальних термінів, що дозволяють однозначно інтерпретувати та розуміти процеси та явища, що вивчаються.

Попри те, що специфікація аналітично-категоріального апарату в обласній соціальній роботі через те, що відбувається завдяки молодій науці, в ній використовуються поняття та категорії, як знайшли своє визначення в інших науках: філософія, психологія, соціальна наука.

Класифікація аналізу понятійно-категоріального апарату соціальної роботи через те, що в майбутньому має можливість молодою наукою, вона має в своєму розпорядженні поняття та категорії, які виробляють інші науки: філософія, психологія, соціологія, юридичні науки.

Як відомо, кожна наука описує явища та процеси, що виникають із власного предмета дослідження, спираючись, водночас, на певну парадигму чи теорію [16, с. 240].

Це виправдовує друге завдання даної роботи: з'ясувати суть і зрушити основні поняття з позиції мети та конкретного предмета дослідження.

По-перше, розглядаючи соціальну роботу як основу дослідження, Центр зайнятості працює у векторі соціальної сфери, працюючи із соціальними працівниками та надаючи соціальні послуги.

Відомо, що кожна галузь науки описує явища та процеси, виходячи зі свого предмета дослідження, спираючись, одночасно, на ту чи іншу парадигму чи теорію. Це є причиною другого завдання даної роботи: з'ясувати зміст та сутність основних понять з позицій визначеного предмета дослідження та мети.

З метою вирішення цієї проблеми ми з'ясуємо зміст, сутність та значення соціальної роботи як наукової галузі. У більшості наукових джерел та літератури щодо визначення соціальної роботи основна увага приділяється тому, що вона трактується як професійна діяльність, яка спрямована на допомогу людям, соціальним групам у подоланні як особистих, соціальних, так і соціальних проблем. , співчуття тощо.

Слід зазначити, що сьогодні рівень індивідуалізації досить високий. Кожна людина намагається забезпечити своє виживання. Водночас є люди, які ще не знайшли шляхів для власної реалізації [77, с. 32]. Такі люди особливо потребують підтримки. На наш погляд, таку допомогу можуть надати фахівці у галузі соціальної роботи.

У науковій літературі існують різні точки зору на визначення соціальної роботи. А. Корсуч визначає соціальну роботу таким чином:

«Соціальна робота – це вид професійної діяльності, яка спрямована на надання допомоги індивідам, групам осіб, общинам, які знаходяться у складній життєвій ситуації, в досягненні, відновлення чи посилення здатності до психосоціального функціонування».

Б. Скігін дає таке визначення: «соціальна робота – це професійна діяльність з надання допомоги індивідам, групам, посилення чи відродження їхньої здатності до соціальною функціонування та створення сприятливих соціальних умов для досягнення цих цілей».

За М. Лукашевичем та Т. Семигіною, «соціальна робота – це наука про принципи та закономірності розвитку й функціонування точних соціальних явищ, процесів, відносин, їх динамічний становище під цілеспрямованим впливом управлінських, психолого-педагогічних, та організаційних факторів для захисту громадянських прав і свобод людини в суспільстві».

Досить часто в науковому обігу використовується визначення соціальної роботи, яке було прийняте на засіданні Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи та Міжнародної федерації соціальних працівників 27 червня 2001 р. У Копенгагені [53, с. 106]:

«Професійна діяльність соціальних працівників сприяє соціальним змінам, вирішенню проблем людських стосунків; сприяє зміцненню здатності до функціонального співіснування в суспільстві та звільненню людей для підвищення рівня їхнього добробуту.

Використовуючи теорії поведінки людини та соціальних систем, соціальна робота сприяє взаємодії людей із навколишнім середовищем.



Принципи прав людини як головної цінності суспільства та соціальної справедливості стають основою соціальної роботи. "

Таким чином, у цій дипломній роботі, чітко визначених завданнях соціальної роботи та її меті, соціальна робота характеризується як здатність індивідів забезпечувати розвиток як особистості, так і суспільства в цілому, проте варто домовитись між собою.

Основою роботи соціального працівника з клієнтом є технології. Для кожної категорії населення з якими працює спеціаліст соціальної роботи існують свої технології.

Розглянемо різні визначення технології соціальної роботи. В підручнику з соціології М. Лукашевича та М. Туленкова термін «технологія» позначено як «комплекс прийомів та способів отримання та обробки, продумана система знань про те, як і яким чином мета стає результатом».

О. Широшин визначає технологію соціальної роботи як прикладну частину теорії соціальної роботи, що розробляє методологічні основи, методи та засоби взаємодії й з людиною в проблемі з виявлення його здатності та готовності до активного соціального функціонування, а також вироблення і реалізацію програм і конкретних заходів відновлення його соціальності».

Інше визначення «технологія соціальної роботи» розглядається як «сукупність прийомів, методів і впливів, застосовуваних соціальними службами, окремими установами соціального обслуговування і соціальними працівниками для досягнення поставлених цілей в процесі здійснення соціальної роботи, вирішення різного роду соціальних проблем, забезпечення реалізації завдань соціального захисту населення».

Наступне визначення поняття «технологія соціальної роботи» розглядається в контексті встановлення послідовності (алгоритму) діяльності щодо реалізації функціонування всіх особистісних, інструментальних, методологічних та методологічних аспектів.

Технологія соціальної роботи також розглядається як «управління процесом взаємодії суб'єкта-об'єкта-суб'єкта з людиною, яка має проблему, у

певний час і в конкретному соціальному просторі».

Слід зазначити, що В. Брунко визначає «соціальні технології в соціальній роботі» як «певні соціальні інститути суспільства», що забезпечують необхідний рівень соціального, економічного добробуту та процвітання [57]. Доцільно включати соціальне забезпечення, соціальне забезпечення, соціальну опіку та піклування про них.

Технологія соціальної роботи як вид професійної діяльності вважається «низкою заходів, спрямованих на відновлення, підтримку або поліпшення соціального функціонування об'єкта, а також попередніх».

У підручнику А. Капської з соціальної роботи автор вважає, що технології соціальної роботи «слід інтерпретувати як сукупність методів, прийомів та впливів, що використовуються для досягнення мети соціального розвитку».

У підручнику Л. Орхименко зазначено, що «технології соціальної роботи пояснюються як певний тип галузі соціальних технологій, які орієнтовані на соціальне обслуговування, допомогу та підтримку людей, які опинились у важкій життєвій ситуації».

Зміст соціальної роботи це сукупність дій, в результаті яких досягається конкретна соціальна мета. Діяльність соціального працівника не обмежується разовим випадком, а ізолює процес, що включає зміну форм, методів, змісту, які постійно повторюються при вирішенні наступного завдання в соціальній сфері [9, с. 163].

Технологічний процес соціальної роботи – це сукупність змісту такого циклу, від виникнення завдання до його повного вирішення.

Провідною роллю у системі соціальної роботи відіграє стандарти соціальної роботи. Як термін «стандарти соціальної роботи» розглядали такі науковці як О. Драмчук, М. Ковтун [27, с. 55]: це встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій.

Соціальні стандарти соціальної роботи – встановлені законами

мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, іншими нормативно-правовими актами та встановлені законами, які забезпечується рівень життя не вищий від прожиткового мінімуму.

Соціальні норми і нормативи – показатели необхідного споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг та забезпечення освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами.

Нормативи витрат (фінансування) – показники поточних і капітальних витрат з бюджетів усіх рівнів на забезпечення задоволення потреб на рівні, не нижчому від державних соціальних стандартів і нормативів.

Метою встановлення державних соціальних стандартів і нормативів є:

1) визначення механізму реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, передбачених Конституцією України;

2) визначення пріоритетів державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах і послугах та фінансових ресурсів для їх реалізації;

3) визначення та обґрунтування розмірів видатків бюджетних коштів і коштів соціальних фондів на соціальний захист і забезпечення населення та утримання соціальної сфери. Державні соціальні стандарти обов'язково враховуються при розробці програм економічного і соціального розвитку.

Класифікація соціальних стандартів здійснюється за характером задоволення соціальних потреб та за рівнем задоволення цих потреб. За першим критерієм виділяють [78, с. 96]:

1) нормативи споживання – розміри споживання в натуральному вираженні за певний проміжок часу (за рік, місяць, день) продуктів харчування, непродовольчих товарів поточного споживання та деяких видів послуг;

2) нормативи забезпечення – визначена кількість наявних в особистому споживанні предметів довгострокового користування, а також забезпечення певної території мережею закладів охорони здоров'я, освіти, підприємств, уста-

нов, організацій соціально-культурного, побутового, транспортного обслуговування та житлово-комунальних послуг;

3) нормативи доходу – розмір особистого доходу громадянина або сім'ї, який гарантує їм достатній рівень задоволення потреб, що обчислюється на основі визначення вартісної величини набору нормативів споживання та забезпечення.

За другим критерієм соціальні нормативи поділяються [51, с. 30]:

1) на нормативи раціонального споживання – рівень, що гарантує оптимальне задоволення потреб;

2) нормативи мінімального споживання – соціально прийнятний рівень споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг з огляду на соціальні або фізіологічні потреби;

3) статистичні нормативи – нормативи, що визначаються на основі показників фактичного споживання або забезпеченості для всього населення чи його окремих соціально-демографічних груп.

Для розуміння поняття «стандарт» можна звернутися до вчених які розглядали цей аспект у своїх працях.

Наприклад, М. Маркот розглядав поняття «стандарт» як нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері.

Стандарт може також містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи послуги.

У своїй роботі Д. Кравець розглядав [42, с. 170]: «стандарт» – в широкому розумінні – зразок, еталон, модель, які приймаються за вихідні для порівняння з ними інших подібних об'єктів.

Стандарт як нормативно-технічний документ встановлює комплекс норм, правил, вимог до об'єкта стандартизації. Стандарт розробляється як на

матеріальні предмети (продукцію, еталони, зразки речовин), так і на норми, правила, вимоги в різних галузях.

В Україні за сферою дії розрізняють стандарти міжнародні (стандарти прийняті міжнародною організацією, напр., стандарт ISO), регіональні (ГОСТ), національні (ДСТУ), галузеві (ГСТ) і підприємств (СТП).

Розробка і перегляд національних стандартів здійснюють науково-дослідні інститути і інші спеціалізовані організації з урахуванням зауважень і пропозицій зацікавлених організацій. Затверджуються ДСТУ Держстандартом України.

Зміст поняття «категорія діти» у своїй роботі висвітлював український вчений, філософ, соціолог Ф. Черкун, що «діти» це неповнолітня дитина – людина, яка не досягла дорослого віку [36, с. 41]. Згідно з міжнародним та українським законодавством дитина від народження має невід’ємні права, які йому гарантує держава: право на життя, право на свободу і особисту недоторканість, право на повагу до особистого і сімейного життя тощо.

Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. у ст. 1 визнає дитиною кожную людську особу до досягнення 18-річного віку, якщо за законом повноліття не настає раніше.

Таку ж дефініцію містить правова норма, закріплена у п. ст. 2 Європейської Конвенції про громадянство (ETS № 166) від 7 листопада 1997 р. Конвенція «Про мінімальні норми соціального забезпечення 102» від 28 червня 1952 р. у п. ст. 1 стверджує, що термін «дитина» означає або дитину, яка не досягла віку закінчення обов’язкової шкільної установи, або не досягла віку 15 років.

У соціальній роботі яснує декілька соціальних категорій «діти», а саме діти-сироти, діти – напівсироти, діти з неповної сім’ї, діти зовнішніх трудових мігрантів, діти з сім’ї, що перебуває у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, діти – інваліди, діти журналістів, військовослужбовців, які загинули під час виконання завдань в умовах правового режиму воєнного часу та під час здійснення антитерористичної

операції, діти військовослужбовців, які викопують завдання в умовах воєнного стану і під час здійснення антитерористичної операції, діти учасників бойових дій, учасників ато, діти вимушених внутрішніх переселенців, діти з багатодітних родин, діти, які схильні до девіантної поведінки.

Розглядаючи поняття «молодь» можна звернутися до таких вчених як К. Морзулевич, Ю. Конюх, вони розглядали цю категорію «молодь» – соціально-демографічна група, відокремлена на основі сукупності вікових характеристик і особливостей соціального стану.

Молодість як певна визначена фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного ладу, культури та властивих даному суспільству закономірностей соціалізації.

Згідно з Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», до молоді належать громадяни віком від 14 до 35 років.

Держава визначає загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства та держави, основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні щодо соціального становлення та розвитку молоді.

Державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України.

Виникнення державної молодіжної політики як політичного феномену пов'язано з «Новим курсом» Ф. Рузвельта [24, с. 218]: заради запобігання ще

більшого безробіття за рахунок молоді, яка закінчувала середню школу, адміністрація Рузвельта вигадувала «суспільно-значимі» заняття для молоді, зокрема трудові табори для суспільних робіт. З цією ж метою термін навчання у середній школі було збільшено з 10 до 12 років.

Соціальна робота розглядає стандарти соціальної роботи як метод соціальної взаємодії, досліджує можливості та особливості надання соціальних стандартів дітям та молоді за їх життєвими соціальними потребами.

Отже, ми проаналізували та надали визначення провідним поняттям дослідження. Зокрема, розмежували поняття «діти», «молодь» та «соціальні стандарти».

Аналіз літератури та наукових джерел продемонстрував різновекторність поглядів дослідників на визначення тієї чи іншої дефініції. Дали характеристику та уточнили основні поняття, що дають змогу більш точно зрозуміти тему дослідження, проаналізуємо тепер основні методи та принципи дослідження.

### **1.3. Принципи та методи дослідження імплементації міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми і молоддю**

Питання методології завжди було надзвичайно важливим для науки. Однак належне розуміння ролі методу в науці прийшло не відразу. Більш за всіх внесок у розвиток наукової методології занесли такі видатні учені в галузі різних наук, як Г. Галілей, Р. Декарт, Г. В. Лейбніц, Ф. Бекон та інші.

Так, наприклад, Ф. Бекон порівнював метод зі світильником, який висвітлює подорожньому дорогу в темряві [25, с. 218]. Однак самим, той вчений указав на значущість наукового методу і прагнув створити такий, котрий міг би виконувати функцію знаряддя пізнання.

Для досягнення мети дослідження та реалізації завдань ми проаналізуємо основні методи та принципи, згадані вище, оскільки питання методології завжди було надзвичайно важливим для науки, а багатовимірний характер

соціальної діяльності спонукає до використання соціальної роботи та мотивації.

Логіка наукових досліджень відображає певні наукові принципи. Наприклад, суть принципу об'єктивності полягає в тому, що сам історичний процес досліджується за допомогою критичного аналізу історичних джерел, що є прямим відповідним відображенням у різних формах минулого, щоб отримати погляди на розвиток проблем та формування проблеми освіти і здобути освіту.

Дослідження базуються на певних принципах і методах, без яких робота не може бути розглянута. Принципи та методи дозволяють детально показати формування реалізації соціальних стандартів соціальних аналогів стандартних стандартів золото конкуренції співстандарту соціальних стандартів.

Принцип розглядає головну вихідну точку наукової теорії, а саме абстрактне визначення ідей у вихідній формі систематизації знань. Методологія за своєю необхідністю є викладанням цієї системи, що означає загальну теорію методу. Методологія – це систематизований набір дослідницьких прийомів, система правильного використання методів.

Давайте визначимо, що взагалі представляють принципи наукового пізнання. Отже, поняття «принципу» в науці розглядається як головна відправна точка наукової теорії, яка функціонує як перше і найрізноманітніше визначення ідей як вихідна точка системних знань [75, с. 195].

Раніше ідеї та принципи створення законів науки, відтворення суттєвих, стабільних і постійно повторюваних об'єктів внутрішніх взаємозв'язків між ними, зовнішністю, предметами, елементами та якостями.

Для об'єктивного і конкретного дослідження теми було використано вищий конкретний набір наукових принципів і методів, що дозволяють детально показати реалізацію соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю. На основі нашого дослідження встановлено такі принципи: принцип об'єктивності, доброзичливості, приватності, приватності, приватності, приватності, конфіденційності, конфіденційності [56].

Так, принцип об'єктивності означає, що явище, яке ми самостійно досліджуємо, існує об'єктивно. є явищами соціального життя і тому можуть



бути вивчені.

Принцип причинності та діалектичних відносин означає, що всі явища, події у світі взаємопов'язані між собою причинно-наслідковими зв'язками. Відповідно до цього принципу вводиться ідея, що без певної причини явище чи подія не може відбутися, і немає подій, які не мали б певних наслідків. Тільки на основі цього принципу можна дослідити реальну реальність з позицій науки, використовуючи механізми доказування та практичної перевірки.

Цей принцип був закладений нами при побудові дослідницької гіпотези. Зокрема, за його допомогою ми припустили, що ефективність соціальної роботи щодо розробки соціальних стандартів на законодавчому рівні зросте, якщо залучити всі організації, відповідальні за цю сферу діяльності. Також ефективність може бути підвищена, якщо планувати соціальну роботу з урахуванням соціальних стандартів, які враховували б індивідуально-психологічні особливості дітей та молоді.

Принцип перевірки заснований на тому, що будь-яке твердження або судження можуть і повинні бути емпірично перевірені. Цей принцип лежить в основі третього праксеологічного розділу магістерської роботи.

Виходячи з логіки цього принципу, ми будемо за допомогою діагностичних методів перевірку ефективності впровадження соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю.

Принципом історизму є пошук подібних досліджень за хвилину, використання методів, можливість їх організації. Цей принцип робить це можливим будувати аналогії, порівняння, визначати зв'язки досліджуваних явищ за відповідний час [16, с. 306]. Зокрема, стосовно нашого дослідження, щоб виявити зміни в процесах історії мотивації та демотивації.

Принцип розвитку заснований на вивченні мотиваційних факторів у зайнятості, їх формуванні та розвитку.

Принцип складності у застосуванні категорії та поняття, що використовується в науковій розвідці, дає повний аналіз головних героїв. Тільки в цьому випадку вони наповнені конкретним змістом і отримують

певний соціальний зміст.

Принцип діяльності та творчості вказує на взаємозв'язок людини в процесі її діяльності.

Таким чином, використання вищезазначених принципів допомагає уникнути суб'єктивності та неточності в дослідженні, фокусується на глобальному аналізі досліджуваного об'єкта. Керуючись цими принципами, ми вивчаємо явище, враховуючи специфіку його історичного розвитку та прогресу.

Зазначимо, що методологія (від грецького – «слово», «поняття», «вчення») – система принципів і можливостей організації та побудови теоретичної та практичної діяльності, а також вчення про цю систему; система спеціально затверджених правил і норм пізнання та дій, що сприймаються з владними структурами та законами дійсності. Важлива роль у методології наукового дослідження також належить науковим підходам, заснованим на тому, як ми можемо вивчати предмет дослідження.

Тому на початку цього підрозділу було зазначено, що в соціальній роботі використовуються психологічні, правові, економічні та освітні форми праці. Це доводить правомірність застосування міждисциплінарного підходу до вивчення об'єкта та предмета в цій магістерській роботі.

На сьогоднішній день міждисциплінарний підхід став однією з визначальних особливостей сучасних соціально-гуманітарних знань, оскільки значно розширює пізнавальні можливості соціальних явищ. Необхідність міждисциплінарного підходу стала зрозумілою під час впровадження їх – Уточнення змісту та сутності основних понять, що використовуються різними науками, наприклад, «соціальна робота» Використання в психології, провтиці, соціальному менеджменті; «стандарт» – в економіці, юриспруденції, соціальній роботі, соціальному управлінні; «молодь» – в демографії, соціології, геріатричній психології, соціальній роботі інших. Щоб повністю зрозуміти використання цих явищ, застосований міждисциплінарний підхід об'єктивно обов'язковим.

На наш погляд, слід зазначити, що належне розуміння ролі методу в науці

виникло не відразу. Найбільший внесок у вивчення наукової методології внесли такі видатні вчені Галілея, Р. Декарта, Г. В. Лейбніца, Ф. Бекона та інших.

Наприклад, Ф. Бекон порівняв метод із лампою, яка освітлює дорогу мандрівникам у темряві. Це свідчить про важливість наукового методу і намагається створити такий показник важливості монастиря.

Використання вищезазначених принципів та підходів можливо лише за допомогою смертельно-логічного. В ході цього дослідження ми спиратимемось на загальнонаукові та емпіричні методи дослідження.

У своїй роботі ми використовували ряд загальнонаукових методів. Зокрема, метод аналізу – це метод мислення, пов'язаний з окремим об'єктом, який при своєму явно незалежному вивченні та визначенні тенденцій розвитку розпадається на частини та режими роботи.

«Синтез – це прямо протилежність попередньої розумової операції. Мета полягає в тому, що завдяки поєднанню різних аспектів елементи предмета повинні набувати знань про ціле в єдиній цілісності».

«Абстрагування – це певний науковий процес уявної форми, поділу в контексті вивчення певних ознак, взаємозв'язків та властивостей конкретного предмета чи явища цікавих дослідницьких думок тощо».

Використовуючи освітлений індуктивний метод, мислення рухається через приватні знання і знання і знання і знання і знання і знання про факт зношування та факт зносу.

Такий висновок наводить на міркування про відкриття загальних закономірностей. У буквальному значенні індукція та означає наведення.

Дедукція є протилежністю індукції. У дедуктивному висновку мислення переходить від загальних знань до приватних знань. Термін «дедукція» позначається як процес логічного висновку згідно з усіма правилами логіки.

У наукових дослідженнях дедуктивні та індуктивні методи мислення представлені органічно. Цей метод допомагає в аналізі соціальної роботи та технологічної роботи шляхом розробки соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та підлітками.

Слід зазначити, що метод вивчення документообігу підтверджує підготовку та застосовує це методологічне рішення для посилення певної інформаційної цінності.

Також методом дослідження в роботі є порівняння. «Порівняння – це один з найбільш поширених методів пізнання. Цей метод дозволяє встановити схожість і відмінність предметів і явищ дійсності. У результаті порівняння встановлюється спільне, що притаманне двом або кільком об'єктам, а виявлення спільного є сходинкою на шляху пізнання закономірностей і законів.

Використовуючи цей метод, ефективно та результативно використання цього методу визначатиме наступні вимоги [12, с. 59]:

- 1) порівнюються лише ті явища, між якими може бути об'єктивна спільність;
- 2) порівняння здійснюється за найбільш суттєвими, важливими для дослідження ознаками.

Також можемо використовувати метод порівняння для пошуку відповідних аналогій, щоб знайти еквівалентність. Також можемо знайти відповідні аналогії для пошуку рівнянь.

Найпоширенішим і найкращим способом такої обробки є зробити подібний висновок, коли нове однорідне явище в нашій інформації та помилкове однорідне явище порівнюються та відповідають отриманій раніше інформації.

На додаток до загальнонаукових методів, ми також використовуватимемо емпіричні методи у своєму дослідженні – особливі способи пізнання та окремі регіональні реальні світи, які притаманні тому чи іншому листуванню. Зокрема, «соціальна діагностика – це процес дослідження об'єкта соціальної сфери, явища шляхом вивчення та розпізнавання його причин – наслідкових зв'язків, відносин, що характеризуються його становищем і тенденціями розвитку.

Діагностика зазвичай передує іншим технологічним процедурам

соціальної роботи.

Системні методи соціальної діагностики можна розглядати в основних групах [66, с. 151]:

1) методи аналізу діагностичної інформації, визначення пріоритетності проблем;

2) методи власне проведення діагностичного дослідження.

Ці групи методів дають найбільш достовірну інформацію на даний момент про явище та об'єкт. До них належать: ознайомлення з документальними та статистичними матеріалами; збір первинної інформації, тести; діагностичне обстеження; інтерв'ю; анкета; спостереження та інше.

Особливим методом проведення діагностичного дослідження є спостереження. Він надає важливу інформацію про респондента, про його психологічні особливості, оцінку певної ситуації, його ставлення до інших тощо. У цьому випадку поведінкова реакція випробуваного фіксується фахівцем у журналі спостережень.

Після діагностичного тесту необхідно розпочати аналіз інформації, отриманої під час діагностики, а в деяких випадках визначити пріоритетні проблеми. Цей технологічний процес має свої методи. Вони включають [67, с. 90]:

- метод класифікації; кореляції, порівняльного аналізу проблем;
- конвент-аналізу;
- експертні методи парних і множинних порівнянь, ранжування альтернатив;
- метод диференціації та ін.

Аналіз практичної діяльності дозволяє виділити наступні основні групи методів соціальної роботи:

- соціально-економічні;
- організаційно-розпорядчі;
- психолого-педагогічні.

Наприклад, з організаційної точки зору, поширення методу

зосереджується головним чином на таких розробках, як ефективно впровадження соціальних стандартів у соціальну роботу з дітьми та молоддю, оскільки усвідомлена потреба у соціальних та соціальних неблагополуччях є доцільною.

Ці методи встановлюють розповсюдження документації та стандартизацію в соціальній роботі і є головним управлінням соціальними послугами та наданням їх орієнтованих фахівців. Їх особливістю є безпосередній характер ефектів, оскільки вони в основному ґрунтуються на правилах.

З метою забезпечення ефективного забезпечення та реалізації своїх професійних вимог - надання високоякісних професійних послуг та стандартів соціальна організація запрошує організацію до законодавчої бази для кожної категорії національної команди, а саме для всієї молоді.

Це допомагає людям отримати підтримку, яка передбачена законом, і захищає права та внутрішні інтереси кожного члена соціальної групи як дітей та підлітків.

Такий механізм перегляду цілеспрямованого впливу на законодавство у внутрішніх структурах формує в них погляди, принципи та стандарти за певних соціальних умов середовища та часу, оскільки соціальний стандарт є найвищим регулятором потреб, адже кожен імпульс для дітей - це принципи і є нормами, які споживаються. Застосування цієї групи методів дозволить сформуванню у соціальній роботі імплементацію соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю, що дозволять ефективно адаптуватися в суспільстві та задовольняти потреби в умовах швидких соціальних, економічних та духовних перерв.

Слід зазначити, що соціальний стандарт соціальної роботи з дітьми та молоддю використовується як засіб [83, с. 124]:

– вербальна інформація, тобто слово, значення і сенс якого може змінюватися для різних людей і надавати різну дію;

- невербальна інформація (інтонація, міміка, жести та ін.);
- залучення індивіда в спеціально організовану діяльність.

Актуальність соціальних стандартів соціальної роботи є звичним показником взуття, що в сучасних умовах існує ряд суперечностей:

- між декларуванням ролі соціальних стандартів у вирішенні соціальних проблем, які викликають дітей та молодь, та ініціацією місцевої влади у справах членів громади брати активну участь у процесі створення та вирішення проблеми спільноти дітей та молоді;

- потреба суспільства у створенні ефективної системи соціальної підтримки дітей та молоді на місцевому рівні та відсутність цілісної теорії її організації, технології та програмного забезпечення;

- різними видами соціальної діяльності неурядових організації та нерозробленістю змісту, напрямів та форм їх роботи у взаємодії з іншими соціальними інститутами в межах громади;

- потреба у якісних соціальних послугах закладів соціальної інфраструктури для дітей та молоді та невідповідність послуг, що надаються цим закладам, потребам та запитам дітей та молоді громадської громади;

- необхідність підготовки соціальних працівників до роботи, відсутність теоретичного та методичного обсягу підготовки до такого навчання.

У практичній соціальній роботі механізм педагогічної регуляції населення та особистості застосовується, як правило, спільно з соціально-психологічними методологічними організаціями щодо цих особливостей свідомості людського життя, яке знаходиться під впливом його життя, а талж власний життєвий досвід.

До них належать такі методи, як використання творчого потенціалу звичаїв і традицій, соціологічне дослідження, соціально-психологічна діагностика, інформація, розширення можливостей для вираження творчого потенціалу особистості.

Взаємодіючий фактор, що впливає на свідомість і підтримку людини,

вимагає використання всіх груп і методів соціальної роботи, а також через їх організаційні взаємозв'язки, а використання одних вимагає відповідного використання в інших випадках, що означає соціальну роботу.

Адже, враховуючи літературу та аналіз та обробку наукових джерел за обраною темою дослідження, було виділено актуалістичні, історичні події розвитку впровадження соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю, специфіку та романістів цього журналу. які допомагають здійснити повний аналіз запитів з проблемними проблемами, які їх особливості, формування та розвиток. Розглянуто основні терміни та поняття у сферах соціальної роботи, зокрема такі як: «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «соціальні стандарти», «стандарт», «категорія діти», «категорія молодь».

Визначено необхідність дотримання таких принципів: об'єктивність, історія тощо. В ході дослідження ми спиратимемось на такі наукові методи, які є найбільш об'єктивними та необхідними: синтез, аналіз, порівняння тощо.



## РОЗДІЛ 2

### ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

#### **2.1. Діти та молодь як вразлива соціально-демографічна група населення**

Поняття «вразливість», «вразливі групи», «уразливе становище» використовуються в багатьох галузях знань і мають різний зміст. Ними оперують демографи і соціологи, соціальні та медичні працівники, поліцейські і правозахисники, політики і юристи, як правило, тлумачачи стосовно своєї діяльності.

Термін «вразливі групи» використовується по відношенню до дітей, окремих категорій жінок, інвалідів, працівників-мігрантів, біженців, національних меншин і корінних народів, літніх людей [17, с. 260]. Кожна зі згаданих груп населення неоднорідна і знаходиться в різних політичних, економічних, соціальних, правових, релігійних умовах і обставинах, всередині будь-якої з них можлива диференціація за різними підставами.

Наприклад, серед дітей, жінок або людей похилого віку можна виділити матерів-одиначок, розумово відсталих, бездомних і безпритульних дітей, біженців, самотніх пенсіонерів, людей, хворих на ВІЛ / СНІД та ін.

Вразливих груп може бути нескінченно багато. Уразливість індивіда, як правило, обумовлена двома групами чинників, часто нерозривно пов'язаними один з одним. Перш за все, на ступінь уразливості індивіда впливають об'єктивні зовнішні чинники, що не залежать від людини, однак ставлять будь-якого індивіда в так зване «уразливе становище».

Наприклад, людина вразлива перед лицем збройних конфліктів, стихійних лих, екологічних катастроф, змін клімату і т. д.

У суспільстві зростає усвідомлення того, що професійні працівники

соціальної сфери та державні програми, які ними реалізуються, незважаючи на їхні добрі наміри, не можуть самотійно розв'язати це сплетіння взаємопов'язаних проблем.

Результативність соціальних програм значною мірою залежить від соціальної політики, активної участі пересічних громадян, бізнесових структур, формальних і неформальних громадських, благодійних організацій у багатьох сферах життя [26, с. 174]. Стає все більш зрозумілим, що у реалізації соціальних програм важливими є сталі особисті взаємини та поновлені, життєздатні соціальні мережі.

Створення та відновлення таких взаємин і соціальних мереж, в першу чергу стосується як і України, так і місцеве самоврядування, є завданням, до виконання якого мають долучатися всі сектори суспільства.

На рівні та в межах територіальної громади можна найбільш ефективно вирішувати проблеми здорового способу життя, соціального та психологічного благополуччя дітей і молоді, їх соціокультурного розвитку тощо.

Віднесення молоді та дітей до групи ризику пояснюється відсутністю у цієї групи стабільного соціального статусу і ресурсного потенціалу, а також легітимної підтримки, що робить дітей та молодь мало захищеною групою.

Молодь та діти як особлива група ризику розглядається в ряді соціологічних досліджень (Чупров В. І., Зубок Ю. А., Філоненко В. І. та ін.)

І міждисциплінарних (Бондаренко Н. В., Даффлон Д., Лернер П. та ін.), в яких визнається, що в силу свого особливого становища молодь та діти піддається ризикам в більшій мірі, ніж інші соціальні групи.

Ступінь ризику в сучасному українському суспільстві, яке характеризується загальною глобальною соціальною нестабільністю збільшується під впливом зміни ціннісних орієнтирів, соціальних пріоритетів.

Крім того, гіпотеза про соціальну виключеності, соціальної вразливості і ізоляції особливим чином перевіряється саме в аналізі молоді внаслідок високого ступеня соціальної сприйнятливості і соціальної мобільності цієї групи, яка чутливо реагує на зміну ціннісних орієнтирів, споживчих стандартів,

показників рівня життя.

Провідним фактором у підтримці соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю: виконує соціальна політика.

Т. М. Апостолова, Н. Р. Косевич і Е. Холостова визначають соціальну політику як складову частину внутрішньої політики держави, втілену в його соціальних програмах і практиці і регулюючу відносини в суспільстві в інтересах і через інтереси основних соціальних груп населення.

Головне завдання соціальної політики полягає в гармонізації суспільних відносин шляхом вироблення і здійснення організаційно-економічних, науково-технічних і нравственоправових заходів щодо їх регулювання. послідовне проведення соціальної політики в життя сприяє підвищенню політичної сталого розвитку наших суспільств.

На функцію демографічної політики цілеспрямовано діяльність державних органів та інших соціальних інститутів у сфері регулювання процесів відтворення населення. включає систему цілей і засобів для їх досягнення.

Як правило, це система заходів, напрямних протягом демографічних процесів в сторону оптимізації відтворення населення, тобто формування такого свідомого демографічної поведінки населення, яке б відповідало уявленням про об'єктивні потреби суспільного розвитку.

Основні напрямки демографічної політики включають [48, с. 14]:

- створення умов для поєднання батьківства з активною професійною діяльністю; зниження захворюваності і смертності;
- збільшення тривалості життя;
- поліпшення якісних характеристик населення;
- регулювання міграційних процесів, урбанізації та розселення населення;
- державну допомогу сім'ям з дітьми; соціальну підтримку інвалідів, літніх і непрацездатних і т.п.

Найбільшу групу ризику або найбільш уразливі групи представляють

молодь до 25 років, що має окреме житло (власне, муніципальне або орендоване) сім'ї з дітьми до 16-18 років, що живуть без родичів (нуклеарні сім'ї) – подружжя з 1-2 дітьми, матері з 1 -2 дітьми, багатодітні сім'ї, швидше за все подружжя з 3-ма або більше дітей.

В даний час уряд України розробило велику кількість соціальних програм в галузі охорони здоров'я, освіти, підтримки молоді, а так само соціального захисту сім'ї і дитинства.

У Концепції програми соціально-економічного розвитку України до 2020 року сказано, що склалася несприятлива демографічна ситуація вимагає вжиття заходів, спрямованих на формування державної стратегії демографічної політики України на період до 2020 року [57, с. 192]. Пріоритетами в цій галузі повинні стати: стабілізація народжуваності і зміцнення сім'ї; поліпшення стану здоров'я населення, збільшення тривалості життя.

В даний час затверджені постановами Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 р. № 741 підпрограма «Забезпечення житлом молодих сімей» цільової програми «Житло» на 2017-2019 роки та місцевої влади Запорізької області від 14.02.2018 № 8041 довгострокова цільова програма «Забезпечення житлом молодих сімей».

На засіданні Комітету 20 березня розглянуто альтернативні законопроекти № 8041, 8041-1, 8041-2, 8041-3. Під час обговорення зазначалося, що проектом про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» (щодо забезпечення реалізації державних житлових програм для молодих сімей та внутрішньо переміщених осіб: державної підтримки за програмою доступного житла, а також пільгового довгострокового державного кредиту на будівництво (реконструкцію) і придбання житла) № 8041 передбачено перерозподіл коштів видатків державного бюджету 2018 року, визначені додатками № 3 і № 4 до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» [32, с. 73]: збільшення видатків загального фонду Міністерства регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства на тисячі сімсот п'ятьдесят сім 121,0 тис.

грн. (Мінімально необхідного обсягу видатків на реалізацію державних житлових програм: «Надання пільгового довгострокового державного кредиту молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла» (КПКВК 2751390) в обсязі 857 121,0 тис. грн., «Надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла» (КПКВК 2751190) в обсязі 900 000 тис. грн.) і відповідне зменшення видатків загального фонду Міністерства внутрішніх справ 1 757 121,0 тис. грн.

У Запоріжжі молоді сім'ї можуть придбати власне житло завдяки програмі молодіжного кредитування.

Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» пропонує молодим сім'ям придбати власне житло, скориставшись програмою молодіжного кредитування. Кредит надається зі статутного капіталу Фонду Держмолодьжитло.

Починаючи з 4 січня 2019 року, Запорізьке регіональне управління Фонду Держмолодьжитло проводить онлайн-реєстрацію заяв кандидатів на участь в програмі кредитування зі статутного капіталу Фонду.

Право на отримання кредиту мають молоді сім'ї та самотні молоді люди, вік яких становить до 35 років включно.

Також заявники повинні перебувати на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов або у яких відсутній у власності житло, або житлоплоща, яка є у власності, не перевищує 13,65 кв. м. Залишок середньомісячного доходу сім'ї (громадянина), за умови сплати щомісячного платежу по кредиту, повинен бути не менше трикратного прожиткового мінімуму на кожного працюючого члена сім'ї.

Першочергове право на отримання кредиту зі статутного капіталу мають такі категорії населення [18]:

- внутрішньо переміщені особи;
- учасники антитерористичної операції (сім'ї учасників антитерористичної операції);
- члени сімей загиблих учасників антитерористичної операції;

– особи з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва або інших ушкоджень здоров'я, отриманих під час участі в масових акціях громадянського протесту, що відбулися в період з 21 листопада 2013 по 21 лютого 2014 р.;

– члени сімей громадян, які загинули (померли) внаслідок поранення, контузії, каліцтва або інших ушкоджень здоров'я, отриманих під час участі в масових акціях громадянського протесту, що відбулися в період з 21 листопада 2013 по 21 лютого 2014 р.

Молодіжний контингент в Україні наразі є демографічно неоднорідним, оскільки об'єднує групи населення у доволі широкому віковому діапазоні – від підліткових (15-17 років) та постпідліткових (18-19-річних) до значно більш досвідчених і зрілих у віковому й соціальному відношенні осіб, яким уже за 30 (30-34-роки). Уявлення про віковий склад молоді в Україні та його зміни за досліджуване десятиріччя дає Рис. 1.4.

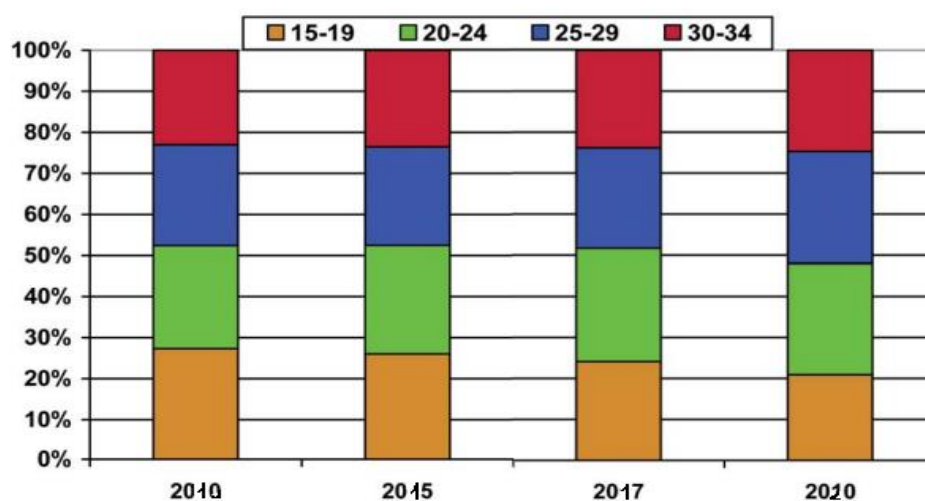


Рис.1.4.  
Розподіл молоді віком 15–34 роки за окремими віковими групами в Україні (станом на початок року)  
Джерело: розрахунки за даними Держкомстату

Він демонструє тенденцію до деякого «старіння» молодіжного контингенту, що виявилась переважно в останнє п'ятиріччя як наслідок перерозподілу у віковому складі молоді на користь порівняно старших вікових груп (30-34-річних, останнім часом – і 25-29-річних), представлених більш численними поколіннями осіб, народжених ще за радянської доби, у дотрансформаційний період за порівняно вищої народжуваності в Україні.

Сім'я і шлюб у житті української молоді відіграє важливу роль у соціально-демографічному процесі для становлення соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю.

Сім'я як базовий інститут суспільства й основний осередок відтворення населення функціонує на засадах взаємодії різних поколінь, їх солідарності та взаємодоповнення [49, с. 115]. Однак майбутнє сім'ї залежить від молоді, насамперед від системи її життєвих цінностей та орієнтацій, поглядів молоді на шлюб і сім'ю, на форми шлюбу й гендерні відносини, на внутрішньосімейні стосунки тощо. Модель поведінки, яку обирає сучасна молодь, буде визначати модель сім'ї у майбутньому. Більшість молоді України налаштована на подружнє життя, створення власної сім'ї, народження дітей.

Можна зробити висновок, що сімейні цінності є одними з найважливіших у системі цінностей сучасної української молоді, при цьому її погляди на шлюб, сім'ю, дітей, гендерні відносини є більш традиційними, ніж прийнято вважати на побутовому рівні.

Значна більшість молоді налаштована на шлюб, народження дітей, хоча погляди на форми шлюбу та бажану кількість дітей у родині досить різноманітні. Слід підкреслити, що сімейні орієнтації молодих людей поєднуються з бажаннями професійної самореалізації, матеріального добробуту та економічної незалежності.

Отже, реалізація шлюбно-сімейних орієнтацій молоді тісно пов'язана з самореалізацією в інших сферах життєдіяльності. Разом з тим, існує певна група молоді, яка декларує відмову від шлюбу та народження дітей; і це є певним сигналом для суспільства про необхідність підтримки сімейних цінностей, поглиблення розуміння у суспільній свідомості цінності гармонійної сім'ї з дітьми, міцного шлюбу як неодмінного атрибута щастя та успіху в житті людини.

Потреба у сімейному способі життя – у шлюбі, батьківстві, сімейній солідарності всіх членів родини – формується системою морально-етичних принципів, цінностей та орієнтацій і є органічною складовою світогляду

(населення, його окремих верств, особистості) у його найширшому розумінні – життєвого, релігійного і філософського.

Однак, як і світогляд в цілому, вона значною мірою формується під впливом матеріальних умов функціонування соціуму, його економічних і соціальних відносин [70]. Наявність соціально-економічного середовища, дружнього, доброзичливого до сім'ї, особливо до сім'ї з дітьми, є однією з умов формування відповідних демографічних потреб сучасної молоді, посилення її сімейних орієнтацій.

Благодійні руху і соціальні програми реалізують ряд заходів спрямованих поліпшення життєдіяльності важких категорій сімей та дітей, які перебувають у важкій життєвій ситуації.

Наразі в Запорізькій області реалізується соціальна програма «Запоріжжя – територія добрих справ». Проводяться акції, впливають на свідомість товариств і ведуть до поліпшення і стабілізації соціального становища сімей і дітей: «Міцна сім'я – міцна Україна», «І нехай цей крок стане ще одним добрим ділом в скарбничці Ваших добрих справ!».

А так же при установах ЗАГС області працюють сімейно-консультативні центри, покликані надавати психологічну, медичну, юридичну, правову допомогу не тільки молодим людям, які вирішили створити сім'ю, але і подружжю, які мають досвід сімейного життя.

Соціальні програми реалізують основні напрямки державної підтримки сім'ї та найбільш важливими є:

- поліпшення матеріальних умов життєдіяльності сім'ї;
- забезпечення для членів сім'ї умов поєднання зайнятості в суспільному виробництві з виконанням сімейних обов'язків;
- підготовка підростаючого покоління до шлюбу, сімейного життя і свідомого батьківства, формування здорового способу життя;
- забезпечення охорони здоров'я матері і дитини, репродуктивної функції сім'ї;
- створення системи соціального обслуговування сім'ї;



- профілактична робота з сім'єю щодо запобігання негативним явищ, правової освіти та захисту прав всіх членів сім'ї, дітей та дорослих;
- створення умов для освіти і розвитку дітей, сімейного та дитячого відпочинку та дозвілля.

Один з найбільш важливих інструментів, що впливають на громадську думку – створення конструктивної альтернативи існуючого стану речей [74, с. 95]. Якщо вдається розповісти людям про їх права, переконати їх, що вони власними зусиллями можуть домогтися реального поліпшення стану справ в будь-якій області, що вони є не тільки жителями країни, але і її громадянами, то це і є самодостатній результат.

Отже, доцільно використовувати механізми соціальних стандартів як інструмент, що впливає на законодавчу базу яка доцільно буде впроваджувати у суспільство. Політика нашої держави має соціальну спрямованість.

В відповідність з концепцією розвитку соціального обслуговування населення, одним з найважливіших ланок цього механізму є створення системи соціального обслуговування, яка забезпечує різноманітні форми соціальної роботи з дітьми та молоддю як категоріями населення.

Система повинна включати в себе комплекс різноманітних цільових послуг різним соціальним групам, знаходяться в зоні ризику і потребують з урахуванням нових соціальних реалій, в суспільній підтримці крім тієї, яка надається централізовано.

## **2.2. Міжнародні та вітчизняні орієнтири соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми та молоддю**

Відповідно до міжнародного досвіду соціальної роботи, першочерговим завданням діяльності соціальних працівників/фахівців із соціальної роботи є створення умов для збереження сім'ї для дитини. Оскільки гармонійний розвиток дитини не можливий поза сім'єю, батьки мають уміти створювати сприятливе сімейне середовище (атмосферу щастя, любові і розуміння).

Це стрижневе положення Конвенції ООН про права дитини, винесене в преамбулу документа, підкреслює важливість побудови системи соціальної підтримки сімей таким чином, щоб гарантувати, з-поміж інших прав, право дитини на сім'ю [69, с. 27]. Ще у 60-х роках ХХ століття у США було доведено, що зусилля (соціальні послуги), спрямовані на батьків, ідуть на користь також дітям, покращують їх добробут, сприяють соціальному розвитку і мають позитивний вплив на наступні покоління.

У зв'язку з цим увага держави, громадськості має бути зосереджена на соціальній підтримці біологічної сім'ї, підвищенні її спроможності виховувати дитину за одночасного вдосконалення батьківської компетентності. Процес входження України до ЄС передбачає упровадження європейських стандартів та підходів до забезпечення прав дитини і підтримки вразливих сімей.

Означені стандарти відображені в різноманітних міжнародних документах, зокрема [52, с. 19]:

- Постанові Ради Європи щодо прав дітей та розвитку соціальних послуг, дружніх до дітей та сімей (2010);
- Постанові Європейської комісії «Інвестиції у дітей: розірвати коло неблагополуччя» (2013);
- Загальноєвропейських рекомендаціях щодо переходу від інституційної системи догляду до системи, яка ґрунтується на послугах у сім'ї та громаді;
- Керівних принципах ООН щодо альтернативного догляду за дітьми (2010).

У Постанові Ради Європи щодо прав дітей та розвитку соціальних послуг, дружніх до дітей та сімей, наголошено на фундаментальних принципах, яких мають дотримуватись уряди, розвиваючи послуги для дітей та сімей:

- дії в найкращих інтересах дитини;
- сімейно орієнтований підхід;
- участь дитини та її батьків у житті суспільства;
- комплексність, інтеграція та взаємодія надавачів послуг під час ведення

випадку.

У меті Рекомендацій Ради Європи щодо прав дитини та соціальних послуг, дружніх до сімей з дітьми, зокрема, зазначено [14, с. 28]:

– рекомендації спрямовані на врахування прав дитини у процесі планування, надання та оцінки соціальних послуг, які мають бути адаптовані відповідно до потреб як дитини, так і її сім'ї;

– рекомендації стосуються абсолютно всіх дітей без жодної дискримінації: за будь-яких умов, обставин та причин діти мають змогу звернутися до соціальних служб, навіть стосовно будь-яких рішень, прийнятих соціальною службою, які можуть прямо або опосередковано вплинути на життя дитини;

– рекомендації мають на меті гарантувати надання соціальних послуг відповідно до індивідуальної оцінки потреб дитини та її сім'ї, зважаючи на власні погляди дитини та з огляду на її вік, рівень фізичного і розумового розвитку.

Ці тези ґрунтуються на принципі врахування найкращих інтересів дитини та її праві на участь в ухваленні рішень.

У загальноєвропейських рекомендаціях щодо переходу від інституційної системи догляду до системи, яка ґрунтується на послугах у сім'ї та громаді, зазначено: для того, аби всі діти мали можливість зростати у своїх сім'ях і щоб усі люди, які потребують підтримки, могли жити незалежно та брати активну участь у житті суспільства, держави повинні перейти від інституційної (інтернатної) системи захисту дітей до системи підтримки на основі послуг на базі сім'ї та послуг на рівні громади.

Цей складний процес передбачає:

– першочерговий розвиток якісних соціальних послуг на рівні громади;

– планомірне закриття інтернатних закладів;

– передання ресурсів інституційної системи новим службам, за одночасного забезпечення стійкості змін.

Новим міжнародним орієнтиром соціальної роботи є положення про

альтернативний догляд.

Відповідно до міжнародних документів: альтернативний догляд – це форма неформального та формального догляду усіх дітей, які з будь-яких причин і за будь-яких обставин не перебувають під цілодобовою опікою принаймні одного із батьків. Неформальний догляд (піклування) – будь-яка форма приватного догляду, що надається у сімейному середовищі, в якому про дитину піклуються на постійній чи безстроковій основі родичі або друзі, або інші особи за власним бажанням без рішення суду чи органу опіки.

Формальний догляд – усі види догляду, що надаються у сімейному середовищі за рішенням компетентного адміністративного чи судового органу, а також усі види догляду, що надають заклади інтернатного типу, у тому числі приватні.

Основні положення альтернативного догляду:

1) Рішення стосовно дітей необхідно приймати з урахуванням важливості забезпечення дітям стабільності влаштування, підтримки безпечного та стійкого зв'язку з батьками, вихователями, опікунами (піклувальниками).

2) Слід поважати гідність дітей; вони повинні бути надійно захищені від жорстокого поводження, нехтування та усіх форм експлуатації як з боку тих, хто забезпечує догляд, так і з боку однолітків.

3) Вилучення дитини з сім'ї має розглядатися як крайній засіб і бути, якщо це можливо, тимчасовим і нетривалим. Рішення щодо вилучення необхідно регулярно переглядати.

4) Повернення дитини під батьківське піклування після подолання причин вилучення має відповідати найкращим інтересам дитини і здійснюватися за результатами оцінки її потреб.

5) Фінансова неспроможність, матеріальна бідність або умови, що виникли внаслідок бідності, не повинні вважатися єдиною підставою для вилучення дитини з-під батьківської опіки чи бути завадою для її реінтеграції, однак мають розглядатися як сигнал про необхідність надання сім'ї відповідної допомоги.

б) Альтернативний догляд дітей у віці до 3 років повинен надаватися виключно в сімейному середовищі.

У міжнародній практиці уже не перший рік упевнено розвивається оцінка потреб як базова технологія соціальної і соціально-педагогічної роботи. Форвардами цього процесу є Велика Британія, Швеція, США, Польща, Німеччина, Латвія, Литва, Нідерланди та інші країни світу [22, с. 253]. Певні успіхи впровадження оцінки потреб клієнта мають Молдова, Литва, Грузія, Білорусія. У більшості країн (Велика Британія, Швеція, Латвія, Литва) оцінка здійснюється державними організаціями за місцем проживання клієнта.

Кращий міжнародний досвід країн світу засвідчив докорінну необхідність уніфікації та міжвідомчої інтеграції процесів та інструментарію оцінки потреб. Інакше дублювання функцій, неефективності дій і розбіжностей у професійних позиціях уникнути не вдасться.

Доведено, що лише спільна командна робота фахівців, які опікуються питаннями дитини та її сім'ї на рівні громади, дасть змогу гарантувати ґрунтовність та об'єктивність оцінки. Згідно з міжнародними стандартами, особливого значення набуває процес ведення випадку.

Зокрема, Національною асоціацією соціальних працівників США (NASW) розроблено Загальні стандарти ведення випадку, які є обов'язковими для виконання в усіх штатах. Крім того, кожен штат може розробити свої додаткові стандарти, які регулюватимуть ведення випадку, надання допомоги та підтримки вразливим категоріям населення.

Згадані стандарти поділяють на три умовні групи [26, с.47]:

- стандарти стосовно роботи з клієнтом;
- стандарти втручання на рівні системи, включаючи взаємодію з іншими організаціями;
- стандарти професійної кваліфікації.

Окрім цього, заслуговує на увагу досвід США та Великобританії щодо поділу (градації) випадків відповідно до рівня складності для дитини/особи, виявлених за результатами початкової оцінки.

За нинішніх умов розвитку України важливим завданням стає відпрацювання нової моделі соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми. Така модель покликана:

- найбільше відповідати потребам вразливих сімей з дітьми і враховувати можливості суспільства;
- максимально та ефективно інтегрувати потенціал і зусилля спеціалістів громади (соціальних працівників, учителів, вихователів, психологів, соціальних педагогів, медиків, працівників служб у справах дітей, органів МВС) для підтримки вразливих сімей з дітьми;
- бути спрямованою на профілактику сімейного неблагополуччя, партнерство із сім'ями та дитиною, сприяти підвищенню відповідальності батьків та спеціалістів за становище дітей;
- відповідно до міжнародних стандартів, передбачати реальні механізми забезпечення прав дитини, вразливих громадян у разі порушення таких прав.

Новий формат соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми має бути спрямований на забезпечення їх потреб, профілактику сімейного неблагополуччя, а не на боротьбу з наслідками поширення тих чи інших негативних чинників.

У зв'язку з цим варто взяти до уваги три групи факторів, наявність яких за несвоєчасного втручання призводять до виникнення складних життєвих обставин, які сім'я не в змозі самотійно подолати [68, с. 302]:

1) Кризові явища в соціально-економічній сфері (падіння життєвого рівня, зростання бідності сімей і погіршення умов утримання дітей; скорочення соціальної інфраструктури дитинства і різке зниження рівня соціальних гарантій для дітей та сімей; невирішені житлові проблеми; вплив асоціальних груп у мікросередовищі життєдіяльності сім'ї/дитини).

2) Психолого-педагогічні фактори (проблеми, пов'язані з внутрішньосімейними стосунками і вихованням дітей у сім'ї: самоусунення батьків від виховання, нехтування потребами дітей, відчуження поколінь тощо).

3) Фактори біологічного характеру (фізичні або психічні хвороби батьків,

різні форми залежності у батьків, погана спадковість у дітей, наявність у сім'ї дітей з інвалідністю тощо).

Гострота цих проблем зумовлена, у тому числі, й невизнанням у державній соціальній політиці пріоритетності забезпечення права дитини жити і виховуватися в рідній сім'ї.

Ідея збереження сім'ї як основного інституту успішної, позитивної соціалізації дитини як особистості повинна стати найважливішою частиною загальнонаціональної ідеї, спроможною консолідувати суспільство, стимулювати його відродження.

Держава має заохочувати сім'ю до продовження свого роду, підтримувати її зусилля щодо виховання дитини, формування свідомих, активних і відповідальних громадян-патріотів, здатних працювати на благо суспільства, народу.

Саме це найбільшою мірою сприятиме забезпеченню благополуччя дітей і сімей загалом [70, с. 17]. Відтак, основним критерієм ефективності тих чи інших рішень на державному чи місцевому рівні має стати їх позитивний вплив на стан благополуччя дитини, сім'ї, на її здатність виховувати дитину, долати труднощі, підтримувати найбільш вразливих членів родини.

В основу стратегічних підходів до подальшого розвитку сімейної політики слід покласти концепцію партнерства із сім'єю, утвердження сімейних цінностей, формування засад усвідомленого батьківства, взаємоповаги, усвідомлення причетності до підтримки літніх членів сім'ї, інвалідів, хворих, тих, хто опинився у складних життєвих обставинах.

Для комплексної підтримки сімей з дітьми (осіб) у СЖО, узгоджених дій усіх надавачів послуг, ефективного використання ресурсів доцільно застосовувати інтегрований підхід, відповідно до якого суб'єкти соціальної роботи громади мають виробити та прийняти спільні стратегічні цілі. Такими цілями, наприклад, можуть бути: «гарантування безпечного та сприятливого середовища для реалізації потенціалу кожного члена громади», «створення дружнього та сприятливого середовища для сімей і дітей».

Основним об'єктом та одночасно суб'єктом соціальної роботи має стати не окрема особа, а сім'я, яка опинилася у складних життєвих обставинах, або сім'я, в якій проживає особа, що опинилася в складних життєвих обставинах. Зважаючи на це, необхідно [62, с. 83]:

- мінімізувати будь-які інституційні форми догляду за дітьми та іншими особами (інвалідами, людьми похилого віку). Ці процеси в Україні вже розпочалися, оскільки послуги на базі сім'ї, громади – ефективніші і дешевші;

- сприяти розвитку ринку соціальних послуг, запровадженню реальних механізмів соціального замовлення на рівні громади, що дасть змогу розширити коло надавачів соціальних послуг, створити конкурентне середовище, яке, своєю чергою, сприятиме підвищенню якості надання послуг;

- забезпечити доступність послуг на рівні громади; перелік та види необхідних послуг мають визначатися за результатами вивчення потреб жителів громади;

- запровадити такі підходи у роботі з отримувачами послуг, які б гарантували взаємодію систем державної грошової допомоги та соціальних послуг і сприяли швидшому подоланню складних життєвих обставин;

- з урахуванням факту зростання вразливості сімей передбачати, щоб базовий пакет послуг охопив послуги не тільки з медичної допомоги та освіти, а й щодо підтримки батьківства; індивідуальної підтримки та реабілітації тих, хто потрапив у складні життєві обставини; раннього виявлення проблем; сімейних форм виховання тощо;

- увести в кожній громаді посаду фахівця із соціальної роботи, відповідального за виявлення складних життєвих обставин, організацію і координування надання допомоги та підтримки вразливим особам/сім'ям з дітьми.

Отже, узагальнюючи все вищесказане ідея збереження сім'ї як основного інституту успішної, позитивної соціалізації дитини як особистості повинна стати найважливішою частиною загальнонаціональної ідеї, спроможною консолідувати суспільство, стимулювати його відродження. Держава має



заохочувати сім'ю до продовження свого роду, підтримувати її зусилля щодо виховання дитини, формування свідомих, активних і відповідальних громадян-патріотів, здатних працювати на благо суспільства, народу.

### **2.3. Центри соціальних служб для дітей та молоді як ефективна соціальна підтримка стандартів соціальної роботи в Україні**

Серед організацій соціального сервісу в Україні провідна роль належить центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – спеціалізованим закладам, на які державою покладено надання різних видів соціальних послуг та допомоги цим цільовим групам населення.

У світовій практиці розрізняють кілька моделей соціальних служб: функціональні служби; служби, орієнтовані на певну групу клієнтів; служби територіального охоплення.

Функціональні соціальні служби працюють у сферах охорони здоров'я, соціального забезпечення, освіти тощо. Саме це й обумовлює так звані «функціональні відмінності», тобто відмінності, які базуються на розподілі праці [32, с. 62]. Соціальні служби, що орієнтовані на певну групу клієнтів, надають послуги лише окремим цільовим групам – людям похилого віку, безробітним, безпритульним тощо.

Соціальні служби територіального охоплення розгортають свою діяльність на певній території, якою може бути регіон, район чи територіальна громада. Така діяльність обумовлюється двома основними факторами: наявністю достатньої економічної бази для забезпечення роботи територіальної служби; типом території, на якій вона розташована, що впливає на вирішення проблем централізації чи децентралізації служби, надання їй стаціонарного чи мобільного характеру.

Згідно цієї класифікації центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді відносять до соціальних служб територіального охоплення, що підтверджують дослідження та роботи І. Д. Зверєвої, О.А. Кузьменка,

С. В. Толстоухової, К. С. Шендеровського.

Територіальний підхід до створення та функціонування соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в Україні дає можливість [69, с. 73]:

- залучити спеціалістів певного профілю та необхідної кваліфікації;
- створити можливості для клієнтів певної територіальної одиниці користуватися послугами спеціалістів;
- чітко виокремити конкретні соціальні проблеми дітей, сімей та молоді певної громади та об'єднати її ресурси для їх вирішення;
- посилити відповідальність керівників та виконавців за кінцевий результат діяльності.

Зараз в Україні функціонує розгалужена система соціальних служб. У своєму становленні та розвитку вона, як зазначає С. В. Толстоухова, пройшла кілька етапів.

Робота по створенню центрів соціальних служб для молоді розпочалася у 1992 році. Це було обумовлено низкою чинників: набуттям Україною незалежності, соціально-економічною перебудовою в країні, руйнацією централізованої системи діяльності піонерської та комсомольської організацій, стрімким поширенням негативних явищ у молодіжному середовищі.

Все це вказувало на необхідність створення такої соціальної інституції, яка б цілеспрямовано відповідала за організацію соціальної роботи з дітьми та молоддю [70, с. 64]. Саме тому перші 48 соціальних служб для молоді були створені у 1992 році в найбільш криміногенних східних регіонах України (Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Харківській областях).

Юридично створення центрів соціальних служб для молоді було закріплено Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (05.02.1993, № 2998-ХІІ). У статті 6 цього закону зазначалося, що для підтримки соціального становлення та розвитку молоді утворюються центри соціальних служб для молоді та їх спеціалізовані формування.

На виконання цього Закону Кабінет Міністрів України постановою від 13

серпня 1993 року № 648 «Про соціальні служби для молоді» затвердив Типове положення про соціальні служби для молоді, згідно з яким соціальні служби для молоді отримали статус спеціальних структур, що надають соціальні послуги та соціальну допомогу молоді віком від 15 до 28 років.

Постановою колегії Міністерства України у справах молоді та спорту від 30 грудня 1994 року за № 32-а було затверджено Комплексну програму розвитку соціальних служб для молоді на 1994-1997 роки, яка передбачала план їх розвитку та поширення в Україні.

За період з 1992 по 1994 роки були створені обласні, Український державний, міські (у містах республіканського значення) центри соціальних служб для молоді, деякі районні та районні у містах центри соціальних служб для молоді.

У 1995-1997 роках була продовжена робота щодо розширення мережі центрів соціальних служб для молоді, а також формувалася та вдосконалювалася нормативно-правова база їх діяльності [20, с. 117]. Центри соціальних служб стали активними суб'єктами реалізації соціальної політики, діяльність яких відповідає визначеним законодавством принципам, та має адекватні форми і методи урегулювання соціальних процесів.

Одночасно, діяльність центрів соціальних служб для молоді (надалі ЦССМ) все більше починає набувати системних ознак, що вказують на їх здатність виконувати функції по організації, координації та узгодженню різних напрямів соціально-педагогічної діяльності, її складових елементів, а також формувати та підтримувати оптимальне співвідношення між ними відповідно до соціального контексту регіональної та місцевої політики.

Цей період створення мережі центрів соціальних служб характеризується активним пошуком і розробкою специфічних для соціальної роботи методів і форм, організаційною розбудовою та зміцненням мережі ЦССМ, що знаходить своє відображення у постанові Кабінету Міністрів України «Про розвиток мережі центрів соціальних служб для молоді» (17 жовтня 1995 року, № 839).

Основними функціями Державної соціальної служби для сім'ї, дітей та

молоді визначено [9, с. 14]:

- забезпечення розвитку та діяльності республіканського (АР Крим), обласних, районних, міських, районних у містах, сільських і селищних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та їх спеціалізованих формувань;

- забезпечення соціального супроводу дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, сімей, що перебувають у кризових ситуаціях, матерів, які мають намір відмовитися від новонароджених дітей;

- надання психологічних, соціально-педагогічних, інформаційних, юридичних, соціально-медичних, соціально-економічних послуг особам віком від 15 до 28 років, узятим під варту, а також тим, котрі звільнилися з місць позбавлення волі, їх соціальний патронаж;

- розробка та впровадження в практику діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді програми підготовки дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, до самостійного життя, їх соціальної та психологічної адаптації;

- впровадження заходів щодо формування здорового способу життя молоді (профілактика наркоманії, ВІЛ/СНІД);

- розробка, виробництво та розповсюдження соціальної реклами.

Зараз система центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (надалі ЦСССДМ) функціонує на державному (Державна служба для сім'ї, дітей та молоді), регіональному (регіональні ЦСССДМ відповідно до територіально-адміністративного поділу України) та місцевому рівнях (районні, міські, селищні, сільські, районні у містах ЦСССДМ). Схема організаційної структури системи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в Україні.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, керуючись рекомендаціями Державної соціальної служби, свою роботу на місцях організують за такими напрямками [8, с. 93]:

- соціальний супровід сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;

- соціальний супровід прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу;
- соціальний супровід матерів, які мають намір відмовитися від новонародженої дитини;
- профілактика ВІЛ/СНІДу та наркозалежної поведінки серед підлітків та молоді;
- організація інформаційно-просвітницької роботи через мережу мобільно-консультативних пунктів;
- здійснення соціальної роботи на вулиці;
- підтримка фізичного та психічного стану дітей та молоді з функціональними обмеженнями, адаптація та інтеграція їх у суспільство;
- соціальний патронаж молоді, що відбуває або відбула покарання у формі обмеження або позбавлення волі на певний строк;
- проведення соціально-профілактичної роботи щодо формування у підлітків та молоді основ здорового способу життя;
- соціальна підтримка дітей та сімей, які живуть з ВІЛ;
- реалізація програм соціальної адаптації та підготовки до самостійного життя дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з числа учнів старших класів та випускників інтернатних закладів;
- розробка та поширення соціальної реклами.

Також встановлені в імплементації міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю відіграє важливий інститут як громадські організації. Можна навести приклади залучення громадських організацій до вирішення соціальних проблем дітей та молоді у територіальних громадах на умовах соціального замовлення.

На нашу думку, визначення та запровадження механізмів підтримки ініціатив громадськості в інтересах дітей та молоді у територіальних громадах різного типу має стати одним з пріоритетних напрямів роботи органів місцевого самоврядування.

Суттєву допомогу у вирішенні проблем дітей та молоді, які знаходяться у

складних життєвих ситуаціях надають релігійні благодійні фонди та громадські організації. Так, більше десяти років працює благодійний фонд «Карітас України», який організує свою роботу на засадах християнської допомоги ближньому. Фонд має свої відділення у більшості обласних центрів Західної України, оскільки знаходиться під патронатом греко-католицької церкви. За підтримки віруючих, волонтерів «Карітас» в місцевих громадах започатковано низку різних добродійних справ. Зокрема, у Тернополі створено кризовий центр допомоги вуличним дітям, в с.Петриків Тернопільського району відкрито притулок для дітей-сиріт «Пресвята родина», яким опікуються сестри Служебниці Непорочної Діви Марії.

Щороку в липні та серпні близько 220 дітей мають можливість відпочити та оздоровитися на базі двох таборових будинків «Карітас» у с. Зарваниця Тербовлянського району Тернопільської області [15, с. 84]. За підтримки «Карітас» в с. Вістова Калуського району працює реабілітаційний центр для наркозалежних. Щороку «Карітас» організує разом з членами місцевих громад різноманітні благодійні акції: «Різдвяна свічечка», «Різдвяна вечеря», «День хворого», «Великодній кошик», «Шкільний портфель», «Святий Миколай». Ці акції проходять на підтримку дітей, позбавлених батьківського піклування; неповнолітніх, які перебувають в місцях позбавлення волі; дітей, що мають функціональні обмеження.

Ефективність діяльності неурядових організацій соціального спрямування значною мірою залежить від проінформованості населення про їх існування та спектр соціальних послуг, які вони надають. Тому громадські організації мають бути відомим та потрібним для населення об'єктом, що можливе завдяки реалізації нею інформаційно-рекламної функції. Традиційними формами втілення цієї функції в реальне життя є публікації про громадські організації в засобах масової інформації, проведення круглих столів та прес-конференцій, виготовлення та розповсюдження друкованої рекламної продукції.

Наприкінці огляду діяльності неурядових організацій соціального спрямування хочемо наголосити, що людські цінності закріплюються саме у

соціально важливій діяльності. Тому в сучасних реаліях українського суспільства саме неурядові організації є механізмом реалізації декларації Об'єднаних націй: «Ми, народи, маємо силу змінити світ».

Отже, неурядові організації соціального спрямування, які пріоритетами своєї роботи визначили соціальну підтримку різних категорій дітей і молоді та активно працюють у цьому напрямку, можна вважати, поряд з державними організаціями, повноправними суб'єктами соціальної роботи в імплементації міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю.

## РОЗДІЛ 3

### ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

#### **3.1. Аналіз впровадження сучасних технологій соціальної роботи з дітьми та молоддю в Запорізькому міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді**

Молодь та діти як специфічна соціально-демографічна група суспільства характеризується не лише віком, але й місцем, яке воно займає в соціальній структурі суспільства, особливостями соціального становлення, своїм соціальним призначенням. Саме молоді люди та діти є лідерами демографічного, соціально-економічного, політичного та духовного прогресу, визначальним фактором трансформації, адекватним нагальним потребам та викликам часу.

Крім того, завдяки тому, що підростаюче покоління готове взяти на себе відповідальність за розвиток держави, оскільки активно і конструктивно приєднується до соціальних процесів, надана ініціатива брати участь у створенні спільних громадських завдань, значна кількість людей, завтра повинен бути просто молодим [3]. Усі ці умови вимагають необхідності реалізації ефективної молодіжної політики.

Державна молодіжна політика означає діяльність держави, спрямовану на створення правових, економічних та організаційних умов та гарантій самореалізації молодої людини, розвитку молодіжних об'єднань, рухів та ініціатив.

Основні завдання та принципи впровадження сучасних технологій соціальної роботи при реалізації соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю здійснюються напрямами державної молодіжної політики:

– розвиток і захист інтелектуального потенціалу молоді,



- поліпшення умов і створення гарантій для здобуття молоддю освіти, спеціальної професійної підготовки та перепідготовки;
- забезпечення зайнятості молоді, її правового захисту з урахуванням економічних інтересів, професійних і соціальних очікувань суспільства;
- створення умов для оволодіння духовними і культурними цінностями українського народу та для безпосередньої участі молодих людей у їх відродженні і розвитку, охороні та відтворенні навколишнього середовища;
- формування у молоді почуття національної гордості, патріотизму, готовності захищати суверенітет України;
- охорона здоров'я молоді, формування у неї глибокої потреби в духовному і фізичному розвитку, вжиття інших заходів, які б забезпечували збереження і зміцнення генофонду України.

Центри соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді та інші спеціалізовані соціальні служби залучаються до подальшого розвитку молодіжної політики, її законодавчої бази та практичної діяльності.

Держава через організацію опіки та працевлаштування, служби у справах неповнолітніх, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в порядку, встановленому законом, надає дитині та особам, які працюють на неї, необхідну допомогу у запобіганні та виявленні випадків дитини зловживання, передача інформації щодо цих справ для розгляду до відповідних уповноважених органів щодо припинення насильства відповідно до закону, спроможності особистого управління до опіки та пільг, служби у справах неповнолітніх, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інші уповноважені органи для захисту своїх прав, свобод та законних інтересів.

Заборонено говорити про публікацію будь-якої інформації про дитину, яка може спричинити шкоду без згоди законного представника дитини.

Центри соціальних служб для молоді та їх спеціалізовані служби є головними уповноваженими державними органами, що забезпечують соціальну роботу з дітьми та молоддю.

Об'єктами цієї діяльності є діти, молоді та члени їх сімей, професійні та

інші колективи, соціальні групи. Сферами здійснення соціальної роботи визначено такі: громадська, економічна, освітня, виховна, культурна, оздоровча.

Основним завданням соціальної роботи є створення у молоді та дітей здатності вирішувати власні проблеми, адаптуватися до нових соціально-економічних умов ринкової економіки, набувати навичок самостійного життя та брати участь у громадському самоврядуванні.

Предметом цього виду діяльності є соціальна служба для молоді, яка створює сукупність державних та недержавних структур, спеціалізованих установ з надання соціальної допомоги та захисту молоді, підтримки їх ініціатив.

У сучасних умовах це вимагає вирішення проблеми особистої соціальної самореалізації та професійного самовизначення молоді та дітей у нових соціальних умовах, і у зв'язку з цим державний рівень повинен сприяти виявленню та розвитку природних замінників дітей та молоді у загальній освіті. також цільова підтримка для кожної дитини.

В рамках соціальної роботи з дітьми та молоддю використовуються наступні технології.

1) Координаційні технології [48]. Здійснює організацію роботи зі створення та управління діяльністю експериментальних майданчиків по роботі з обдарованими дітьми, організацію та проведення масових заходів, олімпіади та науково-практичних конференцій.

Вдосконалення нормативної бази, моніторинг для забезпечення чинного законодавства. Доступна інформація про законодавчу базу для роботи з обдарованими дітьми. Забезпечує координацію діяльності з реалізації цільових програм при роботі з обдарованими дітьми та молоддю.

2) Інформаційні технології. Забезпечено формування інформаційних баз даних про дітей та молодь шкільного віку, банківських методичних матеріалів для роботи з дітьми. Пропонується консультативна підтримка, яка пропонує інформування батьків та вчителів з питань, запропонованих для виявлення,

розвитку та підтримки дітей та молоді.

Забезпечує навчання за напрямом роботи з сім'єю дитини. Залучається увага громадськості, засобів масової інформації:

- публікації в періодичних виданнях, ознайомлення з проблемами дітей та молоді на відкритих конференціях, семінарах, використання Інтернету для поширення інформації про спеціальну освіту обдарованих дітей, методи, особливості психології і т.д.;

- вихід зі створення мережевої співпраці користувачів Інтернету, які займаються соціальними технологіями.

3) Діагностичні технології [71, с. 35]. Створюються наукові школи з різних дисциплін, створюються інтелектуальні клуби для молодшого, середнього та старшого шкільного віку, запрошуються інші форми позакласної організації навчальної діяльності, проводяться олімпіади, конкурси, фестивалі, конференції. Організуються профільні табори, профільні (творчі) зміни, навчально-тренувальні збори, науково-дослідні експедиції в літніх таборах.

4) Розвиваючі технології. Створення навчального середовища. Школи для дітей та курси для молоді. Створення, розвиток та підтримка навчальних закладів, що забезпечують цілеспрямовану роботу з дітьми та молоддю:

- створюються денні та заочні школи, організуються ліцеї (навчальний процес орієнтований не лише на засвоєння знань, а й на розвиток мислення, оволодіння загальнолюдськими знаннями, оволодіння методами дослідження, інформування учнів про індивідуальність, розуміння загальнолюдських культурних цінностей);

- доступна підтримка однолітків-студентів (ця діяльність пов'язана не лише із задоволенням потреб студентів у подальшій освіті, але також через можливе всебічне бажання кожного студента відповідно до його талантів та бажань адекватно відстежувати та використовувати особистість, інтерес та майбутній професійний вибір); забезпечується залучення вищих навчальних закладів у систематичну роботу з дітьми (заходи з професійної орієнтації учнів).

Український державний центр соціальних служб для молоді діє на державному рівні. На регіональному рівні в Україні функціонує 27 регіональних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (ЦССМ) [64, с. 70]. За місцевим рівнем у кожному регіоні діють райони, міські та районні райони міст ССМ.

Візьмемо для прикладу Запорізький міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Запорізький міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді - це спеціальний заклад, який проводить соціальну роботу в межах міста Запоріжжя з сім'ями, дітьми та молоддю, які перебувають у важких закладах життя та потребують допомоги. Основними завданнями Центру є:

- проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання пошуку покупців у житті сімей, дітей та молоді;
- виявлення, проведення первинного обліку, проведення оцінки потреб, підтримка соціальної підтримки сімей, дітей та молоді, які переглядають складські приміщення та потребують сторонньої допомоги;
- запобігання ранньому соціальному сирітству;
- облік та підготовка кандидатів в опікуни/піклувальники;
- соціальна та психологічна адаптації дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа з метою підготовки до самостійного життя;
- соціальне супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу;
- робота з внутрішньо переміщеними особами;
- організація та проведення роботи з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті з Законом;
- робота з демобілізованими учасниками антитерористичної операції та членами їх сімей;
- інформування сімей, дітей та молоді про можливість отримання інших видів соціальної допомоги і послуг;

- забезпечення взаємодії з організаціями-партнерами;
- впровадження нових соціальних технологій, спрямованих на недопущення, мінімізацію чи подолання складних життєвих обставин.

Загалом, впровадження соціальних стандартів соціальної роботи з молоддю та дітьми означає професійну діяльність з надання допомоги як окремим молодим людям, так і групам молоді шляхом вдосконалення та відновлення їхніх можливостей для соціального функціонування.

Головним у реалізації соціальних стандартів соціальної роботи з молоддю та дітьми є її соціальний захист соціальних технологій. [8, с. 32]. Дослідниками він розглядається як мінімум у чотирьох напрямках.

1) Соціальний захист процесу формування та розвитку особистості молодої людини. В основі цієї тенденції лежить положення про те, що власність молодої людини формується і розвивається відповідно до об'єктивних законів, вироблених в процесі тривалої еволюції людини та послідовності етапів розвитку.

Тому соціальний захист процесу розвитку спрямоване, попереднє, максимально можливе забезпечення несприятливого для всієї молоді походження через кожен з стадій розвитку, у разі вирішення певного комплексу завдань, а також несприятливого проходження критичних рівнів.

2) Соціальний захист середовища становлення та розвитку особистості. У цьому напрямку уважних державних установ відбувається посередництво у середовищі життя молоді та її елементів, що сприяє перетворенню процесу становлення та розвитку особистості в найширшому діапазоні: від екологічних проблем до соціальних, економічних та моральних.

3) Захист прав молоді. Це особлива сфера діяльності державних установ, орієнтована на правове забезпечення та регулювання як впливу навколишнього середовища, так і процесу формування та розвитку особистості.

4) Цільовий соціальний захист. У цьому напрямку є щонайменше два найважливіші моменти.

По-перше, про адресну допомогу молоді, сім'ям, організаціям та

державним установам, які працюють з молоддю для вирішення конкретних проблем, без яких успішне життя є дуже проблематичним. Іншими словами, це короткострокова цільова програма, коли молода людина сама не може допомогти вирішити проблему, коли обсяг зусиль, витрачених на досягнення результатів, встановлює величину самого результату.

По-друге, багато постійної допомоги для тих, хто не може обійтися без її висвітлення. В умовах загальної життєвої кризи цей напрям стає особливо важливим і актуальним. У роботі з молоддю та дітьми в умовах сучасної України актуальним є використання нових нових зарубіжних технологій у сфері соціальної роботи з молоддю, які отримали загальну назву «мобільна соціальна робота з молоддю».

Сутність мобільної соціальної роботи – контроль за тією частиною молоді, яка не схильна звертатися ані в молодіжні центри, ані в консультаційні пункти, виявляючи схильність до девіантної поведінки і агресивність [62]. Принцип мобільної соціальної роботи – встановлення взаємин і взаємодій з метою проникнення у світ молодих людей, схильних до правопорушень.

Отже, впровадження соціальних стандартів соціальної роботи з молоддю та дітьми є одним із найважливіших напрямків. Це вимагає наукової обґрунтованості, креативності, ініціативи, наполегливості, систематизації, координації зусиль різних установ, що займаються проблемами молоді.

### **3.2. Рекомендації щодо шляхів впровадження імплементацій міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні та Запорізької області**

Законодавство України про імплементацію соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю постійно розвиває і удосконалює соціальні стандарти за міжнародними стандартами.

Для детального розгляду імплементацій соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю. Ми взяли за увагу Запорізький міський центр

соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Це спеціальний заклад, що проводить соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.

Основними завданнями районного та міського центру є:

- проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання потраплянню в складні життєві обставини сімей, дітей та молоді;
- виявлення сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги;
- здійснення соціального супроводу сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, надання їм соціальних послуг за результатами проведеної оцінки потреб їх у таких послугах;
- організація здійснення наставництва над дитиною, яка проживає у закладах для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей;
- забезпечення взаємодії із структурними підрозділами місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також залучення потенціалу територіальної громади до проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

Посилаючись на Запорізькій міській центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, ми звернулися за допомогою для розробки анкети.

Опитування було проведено у вересні 2020 року в Запоріжжі та Запорізькій області, у google-форматі яка розсилається за електронними адресами, що є в базі Запорізького міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Вибірка складає більше 300 респондентів у віці 14-30 років та є репрезентативною населенню України цієї вікової групи за статтю, віком, регіоном проживання та розміром населеного пункту. По результатам надсилання анкет за електронними адресами ми отримали 179 відповідей.

Опитування проведено методом анкети. Теоретична похибка не перевищує 2,2%.

Для повного аналізу дослідження та узагальнення теми, ми розробили анкету під назвою «Що для вас є пріоритетним в молодіжній політиці».

Анкета складається з чотирнадцяти питань, де є одна або декілька відповідей. За час соціологічного дослідження виявилось, що молодь обізнана в питаннях молодіжної політики.

На загальнонаціональному рівні соціальні мережі (74,9%) обирали найчастіше в якості джерела інформації, яким користується молодь принаймні один раз на тиждень. У загальних тенденціях як міська, так і сільська молодь обирають однакові джерела інформації. Однак серед міської молоді спостерігається збільшений інтерес до іноземних ЗМІ. Так, 25,3% міської молоді користується іноземними сайтами принаймні один раз на тиждень проти 17,5% сільської. Дивитись у додатку А (табл. 3.1.).

Найбільшу довіру в Україні серед молоді мають соціальні мережі – 37,6% та сайти інтернет-новин – 24,3%. Майже кожен третій молодий українець (30,6%) не довіряє жодному джерелу інформації.

Цей показник корелює із загальним рівнем аполітичності молоді, яка не цікавиться політичним життям країни та, відповідно, має низький рівень довіри до інформації соціально-політичного спрямування. Найбільша кількість прихильників соціальних мереж проживає в західних областях країни – 42,6%, а переважна більшість скептиків щодо довіри будь-яким джерелам інформації є жителями південного регіону – 33,9%. Серед особливостей макрорегіонального зрізу виявилось, що найбільшу прихильність до місцевих сайтів (17,6%) має молодь із західних регіонів, а найнижчий рівень довіри до загальноукраїнських сайтів новин зафіксовано на півночі країни – 19,8%. Дивитись додаток А (табл. 3.2).

Результати соціологічного дослідження виявили абсолютну залежність молодих людей від мобільного телефону/смартфону та Інтернету. Відповідно щодня ними користуються 99,1% та 91,0% респондентів. Дивитись додаток А



(табл. 3.3).

Ознаки тотальної залежності від мобільного телефону/смартфону притаманні найстаршій та наймолодшій категоріям респондентів (99,4% та 99,2% відповідно). Найчастіше користуються комп'ютером (81,3%) та інтернетом (95,1%) молоді люди віком 14–29 років. Дивитись додаток А (табл. 3.4-3.6)

Ці дані свідчать про закріплення загальносвітової тенденції на території України.

За минулий рік користувачів мобільним Інтернетом зріс на 17,0%. Зручність пошукових систем, швидкість доступу до інформації, компактність пристрою є одними з причин переходу на менші за розміром, але більші за потужністю та частотою використання прилади.

Молодь як головний користувач та «хедлайнер» новинок інформаційного світу швидко адаптується до них та потребує врахування цих тенденцій на рівні держави.

Аналіз відповідей молоді щодо тематик, з яких вони потребують більше інформації, показав, що для української молоді бракує знань у сфері працевлаштування (пошук роботи, проходження стажування або навчання, робота влітку) – 44,7%. У порівнянні відповідей за типом поселення спостерігається єдність поглядів молоді.

Питання щодо мобільності виявилось більш актуальне для міської молоді – 20,2% у порівнянні з сільською – 16,9%, а питання щодо здоров'я та добробуту (42,5%) й методів боротьби з насильством та залякуванням (13,6%) є більш актуальними для сільської молоді у порівнянні з міською (36,7% та 8,9% відповідно). Дивитись додаток А (табл. 3.7).

Гендерні особливості питання наступні: дівчатам бракує інформації щодо освіти та навчання – 41,3% проти вибору цього пункту у молодих чоловіків – 27,4%. А для чоловіків найактуальнішим є питання щодо підприємництва та відкриття власного бізнесу – 30,6%, що майже на 10,0% менше цікавить молодих дівчат (20,9%). Дивитись додаток А (табл. 3.8).

За оцінками сучасної молоді напрями державної молодіжної політики, порівняно із 2019 роком, пріоритезовано молоддю рівномірно незалежно від рівня її реалізації: серед бажаних з боку молоді пріоритетів державної молодіжної політики на рівні країни та населеного пункту сьогодні є підтримка талановитої молоді, популяризація здорового способу життя, сприяння зайнятості та самозайнятості молоді, а також забезпечення молоді житлом (рис. 3.1).

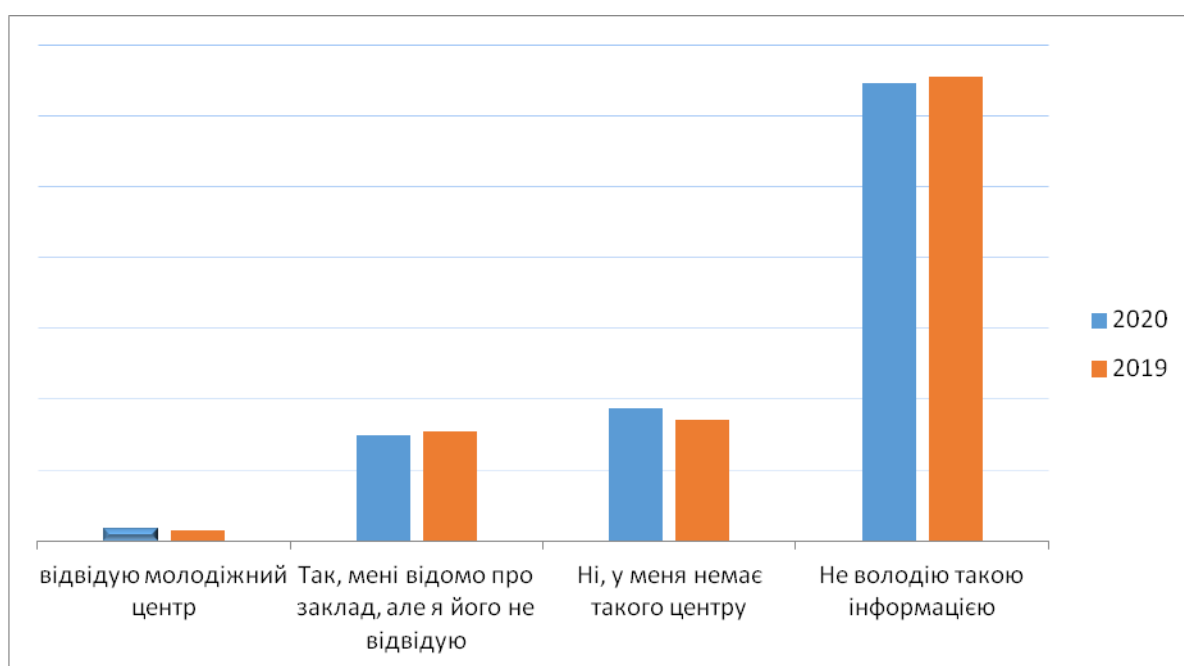


Рис. 3.1. Розподіл відповідей на запитання «Назвіть найбільш затребувані сьогодні, на Вашу думку, напрями державної молодіжної політики на рівні країни та на рівні Вашого населеного пункту?» (серед усіх респондентів/-ок), % 65,1% (2020 р. – 64,7%) опитаної молоді не володіє належною інформацією щодо існування молодіжного центру на території населеного пункту, в якому мешкає; 18,9% молоді наголосило на відсутності такої інституції, як молодіжний центр в їх населеному пункті, а 14,5% молоді знає про існування молодіжного центру, однак не залучені до його заходів (рис. 3.2).

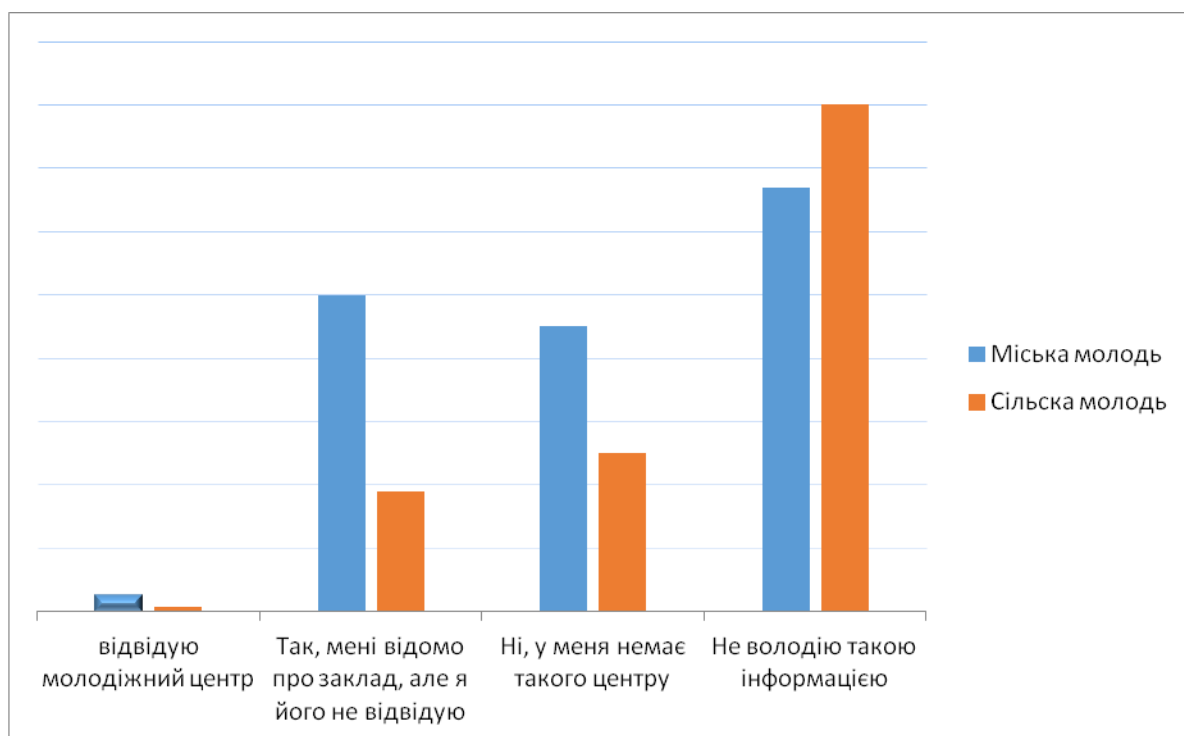


Рис. 3.2. Порівняння відповідей на запитання «Чи відомо Вам про існування молодіжного центру на території Вашого населеного пункту?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2001), %.

Молодь, яка мешкає у містах, більшою мірою, порівняно із сільською, є обізнаною про діяльність молодіжних центрів (18,5% та 4,5% відповідно), а також сільська молодь вказує на відсутність у своїх населених пунктах установ, діяльність яких спрямована на надання широкого спектру послуг молодим людям та забезпечення їхнього змістовного та якісного дозвілля (рис. 3.3).

Відвідую молодіжний центр – відповіло респондентів за 2019 рік (1,7%), за 2020 рік відповіло (1,5%).

Так, мені відомо про заклад, але я його не відвідую - відповіло респондентів за 2019 рік (14,8%), за 2020 рік відповіло (15,7%).

Ні, в мене немає такого центру - відповіло респондентів за 2019 рік (18,5%), за 2020 рік відповіло (24,3%).

Не володію інформацією - відповіло респондентів за 2019 рік (64,3%), за 2020 рік відповіло (65,2%).

Лише 3,6% молоді бере участь у діяльності молодіжних центрів, і, це переважно міська молодь, яка мешкає у східних областях країни. Дивитись

додаток А (табл. 3.9).

Молодь вважає, що діяльність молодіжного центру має бути спрямована насамперед на організацію спортивних (42,3%) та розважальних (37,2%) заходів, надання юридичної (35,7%) та інформаційної (33,5%) підтримки.

Також молодь формує запит до молодіжних центрів щодо профорієнтаційних заходів (32,3%), роботи з цільовими групами молоді (31,2%), консультаційних послуг психологів (30,0%) та надання культурно-мистецьких послуг (20,8%).

На думку молоді, діяльність молодіжних центрів повинна бути орієнтованою на соціальні та волонтерські ініціативи (22,5%), гурткову роботу (21,5%) та просвітницьку діяльність (19,1%). Дивитись додаток А (табл. 3.10).

Із збільшенням віку молодих людей зростає соціальний запит щодо отримання від молодіжного центру консультаційних послуг (юридичних, профорієнтаційних, з працевлаштування) та зменшується запит на організацію розважальних заходів.

Отримати послуги щодо організації спортивних заходів з боку молодіжних центрів більшою мірою орієнтовані молоді чоловіки, порівняно із молодими жінками.

Міська молодь, порівняно з сільською, вважає, що молодіжні центри мають надавати консультативну підтримку та організовувати соціальні і волонтерські проекти; а сільська молодь, на відміну від міської, частіше формує запит до молодіжних центрів щодо організації спортивних заходів. Дивитись додаток А (табл. 3.11).

Незначна частка опитаних молодих людей (1,2%) має досвід спілкування із молодіжними працівниками; переважна більшість молоді не є поінформованими про їх діяльність (76,4%). Тільки кожен п'ятий опитаний (18,0%) «дещо чув про молодіжних працівників». Дивитись додаток А (табл. 3.12).

Якщо порівнювати обізнаність молоді щодо діяльності молодіжних працівників, то вона є вищою у молоді, яка мешкає в сільських поселеннях

(20,3%) та у східному (20,6%), центральному (19,4%) і північному (18,5%) макрорегіонах країни.

На соціологічному дослідженні шляхом анкетування який ми розробили в рамках наукової роботи, можемо зробити висновок.

Молодь визначає наступні пріоритети державної молодіжної політики: підтримка талановитої молоді, популяризація здорового способу життя, сприяння зайнятості та самозайнятості молоді, забезпечення молоді житлом, розвиток молодіжної інфраструктури.

За оцінками молоді, діяльність молодіжного центру має бути спрямована на організацію спортивних та розважальних заходів, надання юридичної та інформаційної підтримки.

Також молодь формує запит до молодіжних центрів щодо профорієнтаційних заходів, роботи з цільовими групами молоді, надання консультаційних послуг психологами, організації культурно-мистецьких послуг.

Молоді люди готові брати активну участь у соціальних та волонтерських ініціативах, гуртковій роботі та просвітницькій діяльності. Також пріоритетом виступає мобільність та міграційні настанови молоді.

Визначним у дослідженні став рівень бажання молоді виїхати зі свого населеного пункту, порівняно з даними репрезентативних соціологічних досліджень Запорізького міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, значно не зріс.

Переважно таку ініціативу демонструють представники молодших вікових груп, що пов'язано з необхідністю виїжджати для навчання, пошуку роботи тощо. Також переважна більшість молоді не має наміру емігрувати з України.

Отже, молодь, яка зазначила про такі наміри, орієнтована на отримання іноземної освіти, досвіду роботи або покращення свого матеріального становища.

## ВИСНОВКИ

Аналізуючи вищевикладене в даному дослідженні, підсумуємо наступне.

Імплементация соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоді: історично склалося, що молодь та діти є найбільш соціально активною частиною населення, і держава приділяє молоді як соціальної групі особливу увагу.

З огляду на значимості потенціалу молоді та дітей для розвитку суспільства, питання молодіжної політики завжди будуть зберігати актуальність теоретичного і практичного плану.

Сформована система правових, організаційних, адміністративних заходів державної молодіжної політики декларує необхідність залучення молодих людей до соціально активної діяльності, що обумовлює необхідність підвищення активності молоді в рамках соціальних програм. В даний час соціальні програми молодіжної політики розробляються як на державному рівні, так і на регіональному рівні.

Завдання кваліфікаційної роботи повністю виконані, а саме: ознайомили з історією дослідження імплементації стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю, уточнили основні поняття дослідження: «соціальна робота», «соціальна технологія», «стандарти соціальної роботи», «стандарт», «категорія діти», «категорія молодь», визначили принципи та методи дослідження імплементації стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю, обґрунтували сутність, принципи, форми роботи з дітьми та молоддю як вразливу соціальну-демографічну групу населення, проаналізували міжнародні та вітчизняні орієнтири соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми та молоддю, ознайомились з центрами соціальних служб для дітей та молодді як ефективна соціальна підтримка стандартів соціальної роботи в Україні, проаналізували впровадження сучасних технологій соціальної роботи з дітьми та молоддю в Запорізькому міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

За результатами апробації можемо підтвердити, що гіпотеза доведена.

Проаналізувавши що з початку Незалежної України соціальна робота з дітьми та молоддю стрімко розвивалася, приймалися рішення, затверджувалося законодавство, розроблялися імplementовані соціальні стандарти щодо дітей та молоді.

У магістерській роботі імplementації соціальних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю представляється з позиції технології реалізації молодіжної політики. В даному аспекті першорядне значення має діяльність суб'єкта управління по здійсненню молодіжної політики шляхом реалізації послідовних процедур і операцій, спрямованих на вдосконалення форм і видів взаємодії між суб'єктами і об'єктами молодіжної політики.

В рамках дослідження можна сказати, що 73% молоді визначає наступні пріоритети державної молодіжної політики, а саме : підтримка талановитої молоді, популяризація здорового способу життя, сприяння зайнятості та самозайнятості молоді, забезпечення молоді житлом, розвиток молодіжної інфраструктури.

За оцінками молоді, діяльність молодіжного центру має бути спрямована на організацію спортивних та розважальних заходів, надання юридичної та інформаційної підтримки.

Також молодь формує запит до молодіжних центрів щодо профорієнтаційних заходів, роботи з цільовими групами молоді, надання консультаційних послуг психологами, організації культурно-мистецьких послуг.

Молоді люди готові брати активну участь у соціальних та волонтерських ініціативах, гуртковій роботі та просвітницькій діяльності. Також пріоритетом виступає мобільність та міграційні настанови молоді.

Отже, молодь, яка зазначила про такі наміри, орієнтована на отримання іноземної освіти, досвіду роботи або покращення свого матеріального становища.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янова Г. М., Дембицька Н. М.. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства. Київ : ППП, 2005. 307 с.
2. Агаркова Н. І. Педагогічні умови забезпечення соціально-правового захисту молоді та дітей : автореф. дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.05. Київ, 2003. 21 с.
3. Азарова Т. В., Абрамов Л. К. Інформаційне забезпечення процесу рішення соціальних проблем на місцевому рівні. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2003. 116 с.
4. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / за ред. А. Й. Капської. Київ : Державний центр соціальних служб для молоді, 2002. 164 с.
5. Алецонок С., Луков В. Мировой опыт разработки и осуществления государственной молодежной политики. Материалы по проблемам организации государственной молодежной политики на республиканском и региональном уровнях. Киев : НИЦ ПМ, 1991. 165 с.
6. Алексеєнко Т. Ф. Сімейне виховання як філософська та соціальнопедагогічна проблема: методологія і теорія дослідження. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. Київ : Інститут проблем виховання АПН України, 2002. С. 6-11.
7. Барабаш В. В., Шаповал А. В. Приоритеты молодежной политики. Москва : Издательство при ВКШ, 1989. 45 с.
8. Баяновська М. Р. Соціально-педагогічна діяльність самодіяльних дитячих і молодіжних об'єднань (на матеріалах Закарпаття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 1996. 23 с.
9. Безпалько О. В., Губарєва Т. В. Соціальна підтримка дітей з обмеженими функціональними можливостями : метод. рекомен. Київ : Логос, 2002. 48 с.
10. Бех В. П. Цілісність соціальної роботи : методологічні, теоретичні та праксеологічні аспекти. *Соціальна робота в Україні на початку ХХІ століття* :



*проблеми теорії і практики* : матеріали доповідей на Міжнародній науково-практичній конференції, м. Київ, 29-31 жовт. 2002 р. Київ, 2002. С. 29-47.

11. Бех І. Д. Особистісно-орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. 277 с.

12. Вайнола Р. Х. Особливості використання ігрових технік в соціальній вуличній роботі. Київ : Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, 2001. 48 с.

13. Варда Я., Клосовські В. Острови надій: розробка стратегій локального розвитку. Івано-Франківськ : Нова зоря, 2003. 312 с.

14. Васильєв В. В. Освітньо-кваліфікаційна характеристика як основа підготовки соціальних працівників. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2003. № 1. С. 105-109.

15. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Перун, 2003. С. 1037.

16. Використання сучасних технологій в роботі інформаційного центру територіальної громади. *Майбутнє старих промислових регіонів*. 2002. № 23. С. 14-16.

17. Винников О. Ю. Неприбуткові організації : ресурси та оподаткування. Київ : Центр інновацій та розвитку, 2002. 176 с.

18. Влада і громада : співпраця влади і громадськості у вирішенні місцевих проблем / за ред. А. Ткачук, В. Артеменко. Київ : Інститут громадянського суспільства, 2004. 88 с.

19. Вовк С. Місцеве самоврядування: сенс, тенденції, перспективи. *Самоврядування та самоорганізація територіальних громад* : матеріали наук.-практ. конф., м. Львів, 24-25 черв. 1999 р. Львів, 1999. С. 124-128.

20. Гавриленко І. М. Соціологія. Соціальна динаміка : навч. посіб. Київ : ВЦ «Київський університет», 2000. 464 с.

21. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні : проблеми оновлення. Київ : Наукова думка, 1993. 236 с.

22. Гут Б., Коваленко О. Соціальна робота в Жовтневому районі міста

Харкова. Харків, 2003. 148 с.

23. Дай руку вулиця! Збірка матеріалів на допомогу організаторам за місцем проживання. Київ, 2002. 167с.

24. Державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2019 року. Київ : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2019. 232 с.

25. Державна політика : аналіз та механізми її впровадження в Україні / за заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Терлички. Київ : Видавництво УАДУ, 2000. 232 с.

26. Дитячий фонд ЮНІСЕФ Україна. URL: <http://www.unicef.org/ukraine/ukr/>. (дата звернення: 04.08.2020).

27. Дитячі громадські організації. Харків : Основа, 2004. 188 с.

28. Діти «групи ризику» : психологічні, соціальні та правові аспекти. Київ : Київська міська державна адміністрація, 2001. 192 с.

29. Діяльність центрів соціальних служб для молоді України : сучасний стан і перспективи розвитку / за ред. С. В. Толстоухова. Київ : Академпрес, 1999. 112 с.

30. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Зверєвої. Київ : Універсум, 2013. 536 с.

31. Зверєва І. Д., Козубовська І. В. та ін. Соціальна робота з дітьми і молоддю (теоретико-методологічні аспекти). Ужгород, 2000. 192 с.

32. Іванова О., Семигіна Т. Система соціального обслуговування та соціальних служб в Україні. *Соціальна робота в Україні : перші кроки* / за ред. В. Полтавця. Київ : Видавничий дім «КМАkademia», 2000. С. 112-129.

33. Івченко Н. М. Участь молоді у волонтерській діяльності як соціальнопедагогічна проблема (інтерпретаційний аспект). *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2003. № 1. С. 23-28.

34. Ігнатенко К. В. Особливості роботи соціальних служб з прийомною сім'єю. *Соціальна педагогіка : теорія і практика*. 2008. №. 2. С. 75-80.

35. Інноваційні моделі соціальних послуг / за ред. Н. В. Кабаченко. Київ : ВІПОЛ, 2006. 320 с.

36. Інформаційні ресурси України : проблеми державного регулювання :

монографія / за заг. ред. О. В. Сосніна. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2002. 141с.

37. Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність центрів соціальних служб для молоді / за заг. ред. С. В. Толстоухової. Київ : Державний центр соціальних служб для молоді, 2004. 144 с.

38. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні : навч. посіб. / упоряд. С. Я. Харченко та інш. Луганськ : Альма-матер, 2005. 408 с.

39. Капська А. Й. Соціальна робота : деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю. Київ : Український державний центр соціальних служб для молоді, 2001. 220 с.

40. Капська А. Й., Яременко О. О. Наукове забезпечення соціальних проектів. *Соціальна робота в Україні на початку XXI століття : проблеми теорії і практики* : матеріали доповідей на Міжнародній науковопрактичній конференції, м. Київ, 29-31 жовт. 2002 р. Київ, 2002. С. 8-19.

41. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. № 995-021. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text). (дата звернення: 12.09.2020).

42. Криворученко В. К. К вопросу о законодательстве субъектов Федерации в сфере молодежной политики. Киев : НИЦ ПМ, 1990. 125 с.

43. Кубіцький С. О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах : навч. посіб. Київ : ДАКККіМ, 2009. 228 с.

44. Лагунова М. М., Шахов В. А.. Концептуальні засади теорії політики. Київ : Видавництво УАДУ, 1999. 160 с.

45. Лукашевич М. П., Семігіна Т. В. Соціальна робота (теорія і практика). Київ : Каравела, 2011. 368 с.

46. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Київ : Міжрегіональна Академія Управління персоналом, 2004. 464 с.

47. Мережа центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Інформаційний довідник. Київ : Держсоцслужба, 2005. 140 с.

48. Міністерство соціальної політики України. URL: <http://www.msp.gov.ua>. (дата звернення: 05.11.2020).

49. Москаленко В. В. Теоретико-методологічні засади організації діяльності соціально-психологічних служб. *Соціальна служба в Україні : соціальнопсихологічні засади формування й ефективного функціонування* : матеріали науково-практичної конференції, м. Черкаси, 12.05.2005 р. / ред. кол.: В. В. Москаленко, Н. І. Кривоконь. Київ : Фенікс. С. 7-13.

50. Населення України. Демографічний щорічник. 2015. URL: [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua). (дата звернення: 20.07.2020).

51. Николаєва В. Соціальна реабілітація як одна з перспективних технологій сучасності. *Соціальна педагогіка : теорія і практика*. 2007. №. 4. С. 4-10.

52. Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді. Київ : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2002. 760 с.

53. Основи політичної науки. Політичні процеси, системи та інститути / за ред. Б. Кухти. Львів : Кальварія, 1997. 336 с.

54. Пащенко Д. І. Зарубіжний досвід гуманізації соціального середовища та виховання. Київ : Центр учбової літератури, 1999. 208 с.

55. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). Київ : Український інститут соціальних досліджень, 2001. 242 с.

56. Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини : Указ Президента України від 11.08.2011 р. № 811. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2011#Text>. (дата звернення: 04.08.2020).

57. Політична наука. Словник : категорії, поняття і терміни / за ред. Б. Кухти. Львів : Кальварія, 2003. 500 с.

58. Політичний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна. Київ : Генеза, 1997. 400 с.

59. Політологія / за заг. ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. Київ : Академія, 1998. 368 с.

60. Політологія / за заг. ред. В. В. Холод. Суми : Університетська книга,

2001. 407 с.

61. Політологія : навчально-методичний комплекс / за ред. Ф. М. Кирилюка. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 704 с.

62. Політологія : політика і держава / за заг. ред. А. Колодій, В. Харченко. Київ : Ельга-Н, Ніка-Центр, 2000. 584 с.

63. Попович Г. Соціальна робота і міждисциплінарне співробітництво. Соціальна політика і соціальна робота. 2001. № 1. С. 47-52.

64. Права дитини : сучасний досвід та інновації : зб. інформ. і метод. матеріалів / за заг. ред. Г. М. Лактіонової. Київ : Либідь, 2005. 256 с.

65. Практика социальной работы / под ред. К. Ханвея, Т. Филпота. Киев, 1996. С. 177-191.

66. Превентивна робота з молоддю за методом «рівний-рівному» : навч. посіб. / за ред. І. Д. Зверєвої. Київ : Навчальна книга, 2002. 256 с.

67. Принцип активизации в социальной работе / под ред. Ф. Парслоу; пер. с англ. Б. Ю. Шапиро. Москва : Аспект Пресс, 1997. 223 с.

68. Приходько В. Технології превентивного виховання у роботі соціального педагога. *Соціальний педагог*. 2008. № 4. С. 40-54.

69. Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми : Закон України від 01.01.2020 р. № 936-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 10. Ст. 99.

70. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Декларація від 03.03.2006 р. № 2859-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 16. Ст. 166.

71. Про затвердження Типового положення про Центр соціальної підтримки дітей та сімей : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 р. № 834. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/834-2016-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 16.09.2020).

72. Про затвердження Типового положення про Центри соціально-психологічної реабілітації дітей Постанова Кабінету Міністрів України від

28.01.2004 р. № 87. *Офіційний вісник України*. 2004. № 4. Ст. 168.

73. Про охорону дитинства : Закон України від 03.07.2020 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.

74. Про розвиток центрів соціальних служб для молоді : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2001 р. № 1291. *Урядовий кур'єр*. № 184.

75. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 18. Ст. 73.

76. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 01.01.2020 р. № 2558-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 42. Ст. 213.

77. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 09.08.2019 р. № 2998-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 16. Ст. 167.

78. Про зайнятість населення : Закон України від 18.07.2020 р. № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. Ст. 243.

79. Путіловська Н. Б. Педагогічні умови удосконалення організації вільного часу сільських молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 1994. 22 с.

80. Результати моніторингового опитування населення України стосовно соціального становища молоді. Український інститут соціологічних досліджень, центр «Соціальний моніторинг». Київ : Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка, 2000. 34 с.

81. Сидоренко Ю. Сучасна українська сім'я як клієнт соціальної роботи. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2003. № 2. С. 98-104.

82. Соціальна педагогіка : словник-довідник / за заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко. Вінниця : Планер, 2009. 542 с.

83. Соціальна робота : короткий енциклопедичний словник. Київ: Державний центр соціальних служб для молоді, 2002. 536 с.

84. Соціальна робота : технологічний аспект : навч. посіб. / за ред. А. Й. Капської. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.

85. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 254 с.

86. Соціальна робота в Україні : перші кроки / під ред. В. І. Полтавця. Київ : Центр навчальної літератури, 2000. 152 с.

87. Соціальна робота. Теорії та методи соціальної роботи / за ред. Т. В. Семигіної, І. М. Григи. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 224 с.

88. Сошнєва К. С. Соціальна підтримка дітей та молоді з особливими потребами. Соціальна робота з дітьми, молоддю, жінками, різними категоріями сімей. Київ, 1999. 364 с.

89. Фурман А., Підгурська М. Історія соціальної роботи. *Психологія і суспільство*. 2010. № 4. С. 189-192.

## ДОДАТКИ

## Додаток А

Таблиця 3.1

Розподіл відповідей на запитання «Якими джерелами інформації та комунікації Ви користуєтесь принаймні один раз на тиждень?» (серед усіх респондентів/-ок), залежно від типу поселення, %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Соціальні мережі, робота в Інтернеті	72,1	76,3	74,8
Українські телеканали	68,3	67,6	69,7
Онлайн: українські сайти новин	46,8	52,7	48,5
Онлайн: сайти на міському рівні	37,4	40,9	2,1
Телеканали міського рівня	32,4	36,7	31,9
Онлайн: зарубіжні web-канали	21,3	24,1	15,3
Преса на місцевому рівні	17,1	17,6	22,3
Радіо-канал	17,1	18,6	15,7
Українська преса	16,9	15,9	17,7
Зарубіжні телеканали	12,3	14,5	7,6
Нема таких/Не довіряю жодному джерелу	6,3	6,1	4,1

Таблиця 3.2

Розподіл відповідей на запитання «Яким джерелам інформації найбільше довіряєте?» (серед усіх респондентів/-ок), залежно від макрорегіону, %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Соціальні мережі, робота в Інтернеті	37,6	36,0	38,3	42,6	31,2	35,4
Таких нема /Не довіряю жодному джерелу	31,5	32,4	28,7	30,6	32,3	31,6
Онлайн: українські сайти	25,2	22,8	18,8	21,6	33,6	27,8



новин						
Онлайн: сайти на міському рівні	25,6	27,8	23,4	28,3	15,4	19,7
Телеканали міського рівня	11,6	8,7	12,9	14,8	11,2	14,5
Онлайн: зарубіжні web-канали	11,3	5,7	14,3	9,7	8,1	10,0
Преса на місцевому рівні	9,5	6,3	5,8	17,2	6,3	9,4
Місцева преса	5,2	5,0	7,4	4,5	1,3	5,1
Радіо-канал	5,1	5,0	6,3	5,6	1,3	3,9
Українська преса	5,5	5,3	6,2	6,5	1,3	4,0
Зарубіжні телеканали	3,8	3,1	6,4	4,5	1,3	1,5

Таблиця 3.3

Розподіл відповідей на запитання «Як часто Ви користуєтесь...?» (серед усіх респондентів/-ок), %

	Мобільним телефоном/ смартфоном	Комп'ютером/ ноутбуком	Інтернетом
Кожень день, майже кожен день	99,1	78,2	91,0
1 раз або 2-3 разів в тиждень	0,2	12,6	5,6
Пару разів на місяць	-	4,0	0,7
Рідко (декілька разів на рік)	0,1	3,6	0,8
Не користувався зовсім	-	1,0	0,5
Важко відповісти	0,6	1,3	1,0

Таблиця 3.4

Розподіл відповідей на запитання  
«Як часто Ви користуєтесь мобільним телефоном/смартфоном?»  
(серед усіх респондентів/-ок), залежно від віку, %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	20-24 роки	25-30 років
Кожен день, майже кожен день	98,6	99,2	98,6	99,0	99,4
1 раз або 2-3 разів в тиждень	0,2	0,3	0,2	-	0,3
Дуже рідко (декілька разів на рік)	0,3	0,3	0,3	-	0,2
Важко відповісти	0,9	0,2	0,9	1,0	0,1

Таблиця 3.5

Розподіл відповідей на запитання «Як часто Ви користуєтесь комп'ютером?» (серед усіх респондентів/-ок), залежно від віку, %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	20-24 роки	25-30 років
Кожен день, майже кожен день	78,4	82,4	11,1	77,9	76,3
1 раз або 2-3 разів в тиждень	12,6	11,7	4,6	12,8	14,1
Небагато разів на місяць	5,9	3,9	1,3	2,6	4,8
Рідко (декілька разів на рік)	2,4	2,7	1,1	3,6	2,7
Не користувався зовсім	1,0	-	1,7	1,1	1,3
Важко відповісти	1,4	1,1	1,1	1,7	0,9

Таблиця 3.6

Розподіл відповідей на запитання «Як часто Ви користуєтесь інтернетом?» (серед усіх респондентів/-ок), залежно від віку, %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	20-24 роки	25-30 років
Кожен день, майже кожен день	91,0	95,1	92,4	90,6	89,3
1 раз або 2-3 разів на тиждень	5,7	3,6	4,5	6,4	3,8
Небагато разів на місяць	0,9	0,3	0,7	1,5	1,5
Рідко (декілька разів на рік)	0,9	0,7	0,6	0,4	0,6
Не користувався зовсім	0,6	-	0,3	0,9	0,7
Важко відповісти	1,6	0,2	1,4	1,5	1,6

Таблиця 3.7

Розподіл відповідей на запитання «З яких тематик Ви б хотіли отримувати більше інформації?» (серед усіх респондентів/-ок), залежно від типу поселення%

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Діяльність (працевлаштування, тренінги та курси, підробітка влітку тощо)	47,8	47,8	52,3
Здоров'я (поради щодо здоров'я, відвідування лікарів, спорт тощо)	37,9	34,8	42,4
Освіта та навчання (вибір освітнього закладу)	33,4	25,7	30,5
Житло (пошук житла, інформаційні сайти)	31,0	33,4	27,4

про житло)			
Дозвілля (клуби різного типу, гуртки, спорт, знайомство с іншими людьми)	26,4	24,1	25,7
Підприємництво (початкові юридичні процедури, джерела фінансування, інформація про податок на прибуток підприємств)	25,3	27,0	25,0
Стосунки в сім'ї	24,0	25,7	27,1
Міграція, мобільність (інформація про участь в різних проектах)	19,4	21,8	17,4
Відносини з друзями (вирішення проблем, психологічна підтримка)	14,8	22,0	13,0
Волонтерство (брати участь в волонтерстві, допомогати людям)	13,6	13,6	11,2
Важко відповісти	15,9	14,5	13,5

Таблиця 3.8

Розподіл відповідей на запитання «З яких тематик Ви б хотіли отримувати більше інформації?» (серед усіх респондентів/-ок), залежно від статі, %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Діяльність (працевлаштування, тренінги та курси, підробітка влітку тощо)	47,6	46,3	50,3
Здоров'я (поради щодо здоров'я, відвідування лікарів, спорт тощо)	36,1	32,9	44,4
Освіта та навчання (вибір освітнього закладу)	32,5	22,7	36,5
Житло (пошук житла, інформаційні сайти)	21,0	35,4	21,4

про житло)			
Дозвілля (клуби різного типу, гуртки, спорт, знайомство с іншими людьми)	23,7	23,8	25,5
Підприємництво (початкові юридичні процедури, джерела фінансування, інформація про податок на прибуток підприємств)	29,1	24,0	29,0
Стосунки в сім'ї	24,3	25,9	24,1
Міграція, мобільність (інформація про участь в різних проектах)	20,6	21,3	16,8
Відносини з друзями (вирішення проблем, психологічна підтримка)	14,5	21,0	12,0
Волонтерство (брати участь в волонтерстві, допомогати людям)	14,7	16,6	10,2
Важко відповісти	16,9	11,5	19,5

Таблиця 3.9

Розподіл відповідей на запитання «Чи брали/берете Ви участь у діяльності молодіжного центру?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так, часто	0,8	1,7	0,3	0,5	0,2	0,3	2,7	-
Так, інколи	2,7	3,2	0,4	2,8	2,3	3,1	5,3	2,9
Ні	95,1	95,3	98,2	96,1	97,5	98,5	92,0	96,3
Інше	0,1	0,2	0,4	-	0,3	0,2	-	1,0

Таблиця 3.10

Розподіл відповідей на запитання «Які послуги для молоді, на Вашу думку, має надавати молодіжний центр?» (серед усіх опитаних, залежно від віку, N=2000), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-30 років
Заходи, які стосуються спорту	42,3	47,0	40,3	40,9
Заходи дозвілля	37,2	43,1	40,0	34,1
Консультації юриста	35,7	29,1	31,5	40,1
Надання інформації та консультацій	33,5	28,0	34,9	34,6
Професійно-орієнтаційні заходи та консультації щодо працевлаштуванні	32,3	28,8	31,2	36,2
Психологічна підтримка з кризовими категоріями молоді	31,2	26,2	27,5	33,8
Психологічні питання	30,0	24,9	28,5	34,7
Культурно-мистецькі послуги	29,8	32,5	28,5	27,0
Робота в волонтерських проєктів	22,5	22,1	20,6	22,5
Робота в групі	21,5	23,0	20,1	19,8
Діяльність просвіти	19,1	19,6	16,8	16,3
Надання закладу центру для навчання	11,1	10,1	11,5	11,8
Інше	0,1	0,3	-	0,4

Таблиця 3.11

Розподіл відповідей на запитання «Які послуги для молоді, на Вашу думку, має надавати молодіжний центр?» (серед усіх опитаних, залежно від статі, N=2000), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-30 років
Заходи, які стосуються спорту	45,3	47,0	41,2	40,1

Заходи дозвілля	40,2	47,7	43,0	34,4
Консультації юриста	35,9	25,5	33,3	40,3
Надання інформації та консультацій	32,7	25,0	33,5	35,9
Професійно-орієнтаційні заходи та консультації щодо працевлаштуванні	32,3	24,4	33,7	37,2
Психологічні питання	37,1	26,6	28,5	33,9
Культурно-мистецькі послуги	30,4	24,9	28,5	34,5
Робота в волонтерських проєктів	7,6	35,4	24,5	29,2
Робота в групі	23,5	24,2	24,7	23,6
Діяльність просвіти	22,9	23,5	20,8	18,7
Надання закладу центру для навчання	13,2	12,2	12,3	14,4
Інше	0,2	0,1	0,2	0,3

Таблиця 3.12

Розподіл відповідей на запитання «Чи відомо Вам про діяльність молодіжних працівників?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Ні, не знаю про таких	76,4
Так, дещо чув про молодіжних працівників, але не звертався до них	18,0
Важко відповісти	4,0
Так, я звертався за допомогою до молодіжного працівника	1,2
Так, я є молодіжним працівником	0,4

## АНКЕТА

*Добрий день! У рамках дипломної роботи студента факультету соціології та управління Запорізького національного університету проводиться опитування молодого покоління щодо пріоритетів молодіжної політики в Україні та Запорізькому міському центрі соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді. Для нас важлива Ваша думка! Просимо Вас взяти участь в опитуванні, відповівши на питання анкети. Отримані дані є конфіденційними та будуть використані в узагальненому вигляді.*

**Правила заповнення анкети:**

1. Дочитуйте питання і варіанти відповідей ДО КІНЦЯ, лише потім обирайте той варіант, який Ви вважаєте потрібним;
2. Для полегшення подальшої обробки інформації, ОБВОДЬТЕ КРУЖЕЧКОМ ЦИФРУ навпроти обраного Вами варіанту відповіді;
3. Якщо Ви спочатку обрали один варіант відповіді, а потім вирішили змінити його, закресліть старий варіант і обведіть новий.

**Заздалегідь дякуємо Вам за співпрацю!**

**Що для вас є пріоритетним в молодіжній політиці**

**1. Якими джерелами інформації та комунікації Ви користуєтесь принаймні один раз на тиждень? (оберіть декілька варіантів)**

- 1.1 Соціальні мережі, робота в Інтернет
- 1.2 Українські телеканали
- 1.3 Онлайн: українські сайти новин
- 1.4 Онлайн: сайти на міському рівні
- 1.5 Телеканали міського рівня
- 1.6 Онлайн: зарубіжні web-канали
- 1.7 Преса на місцевому рівні
- 1.8 Радіо-канал
- 1.9 Українська преса
- 1.10 Зарубіжні телеканали
- 1.11 Нема таких/Не довіряю жодному джерелу

**2. Що для вас є «Інформаційні джерела» (назвіть свої асоціації)**

---



---



---



---

**3. Скажіть, будь ласка, яким джерелам інформації найбільше довіряєте? (назвіть три найголовніші)**

- 3.1 Соціальні мережі, робота в Інтернет
- 3.2 Українські телеканали
- 3.3 Онлайн: українські сайти новин
- 3.4 Онлайн: сайти на міському рівні
- 3.5 Телеканали міського рівня
- 3.6 Онлайн: зарубіжні web-канали
- 3.7 Преса на місцевому рівні
- 3.8 Радіо-канал
- 3.9 Українська преса
- 3.10 Зарубіжні телеканали



3.11 Нема таких/Не довіряю жодному джерелу

**4. Як часто Ви користуєтесь...? (один варіант)**

4.1 Мобільним телефоном/ смартфоном

4.2 Комп'ютером/ ноутбуком

4.3 Інтернетом

**5. Скажіть, будь ласка, як часто ви користуєтесь мобільним телефоном/смартфоном? (один варіант)**

5.1 Кожен день або майже кожного дня

5.2 1 раз або 2-3 разів на тиждень

5.3 Рідко (2-3 разів на рік)

5.4 Важко відповісти

5.5 Інше (свій варіант)

**6. Як часто Ви користуєтесь комп'ютером? (один варіантів відповіді)**

6.1 Кожен день або майже кожного дня

6.2 1 раз або 2-3 разів на тиждень

6.3 Пару разів на місяць

6.4 Рідко (2-3 разів на рік)

6.5 Не користувався зовсім

6.6 Важко відповісти

**7. Скажіть, будь ласка, як часто Ви користуєтесь інтернетом?**

7.1 Кожен день або майже кожного дня

7.2 1 раз або 2-3 разів на тиждень

7.3 Пару разів на місяць

7.4 Рідко (2-3 разів на рік)

7.5 Не користувався зовсім

7.6 Важко відповісти

**8. З яких тематик Ви б хотіли отримувати більше інформації? (один варіант)**

8.1 Діяльність (працевлаштування, тренінги та курси, підробітка влітку тощо)

8.2. Здоров'я (поради щодо здоров'я, відвідування лікарів, спорт тощо)

8.3. Освіта та навчання (вибір освітнього закладу)

8.4. Житло (пошук житла, інформаційні сайти про житло)

8.5. Дозвілля (клуби різного типу, гуртки, спорт, знайомство с іншими людьми)

8.6. Підприємництво (початкові юридичні процедури, джерела фінансування, інформація про податок на прибуток підприємств)

8.7 Стосунки в сім'ї

8.8. Міграція, мобільність (інформація про участь в різних проектах)

8.9 Відносини з друзями (вирішення проблем, психологічна підтримка)

8.10. Волонтерство (брати участь в волонтерстві, допомогати людям гати)

8.11. Важко відповісти

**9. Назвіть найбільш затребувані сьогодні, на Вашу думку, напрями державної молодіжної політики на рівні країни та на рівні Вашого населеного пункту?**

9.1 Відвідую молодіжний центр

9.2 Так, мені відомо про заклад, але я його не відвідую

9.3 Ні, в мене немає такого центру

9.4 Не володію інформацією

**10. Скажіть, будь ласка, чи брали/берете Ви участь у діяльності молодіжного центру?(один варіант)**

- 10.1 Так, часто
- 10.2 Так, інколи
- 10.3 Ні
- 10.4 Інше

**11. Скажіть, будь ласка, які послуги для молоді, на Вашу думку, має надавати молодіжний центр?**

- 11.1. Заходи, які стосуються спорту
- 11.2. Заходи дозвілля
- 11.3. Консультації юриста
- 11.4. Надання інформації та консультацій
- 11.5. Професійно-орієнтаційні заходи та консультації щодо працевлаштуванні
- 11.6. Психологічна підтримка з кризовими категоріями молоді
- 11.7. Психологічні питання
- 11.8. Культурно-мистецькі послуги
- 11.9. Робота в волонтерських проєктів
- 11.10. Робота в групі
- 11.11. Діяльність просвіти
- 11.12. Надання закладу центру для навчання
- 11.13 Інше

**12. Скажіть, будь ласка, Які послуги для молоді, на Вашу думку, має надавати молодіжний центр?**

- 12.1 Заходи, які стосуються спорту
- 12.2 Заходи дозвілля
- 12.3 Консультації юриста
- 12.4 Надання інформації та консультацій
- 12.5 Професійно-орієнтаційні заходи та консультації щодо працевлаштування
- 12.6 Психологічна підтримка з кризовими категоріями молоді
- 12.7 Психологічні питання
- 12.8 Культурно-мистецькі послуги
- 12.9 Робота в волонтерських проєктів
- 12.10 Робота в групі
- 12.11 Діяльність просвіти
- 12.12 Надання закладу центру для навчання
- 12.13 Інше

**13. Чи відомо Вам про діяльність молодіжних працівників?**

- 13.1 Ні, не знаю про таких
- 13.2 Так, дещо чув про молодіжних працівників, але не звертався до них
- 13.3 Важко відповісти
- 13.4 Так, я звертався за допомогою до молодіжного працівника
- 13.5 Так, я є молодіжним працівником

**14. Чи треба розвивати і надалі молодіжну політику?**

- 14.1 Так
- 14.2 Ні
- 14.3 Не знаю.

**СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ БЛОК****15. Ваша стать**

15.1 Чоловіча

15.2 Жіноча

**16. Ваш вік:****17. Тип поселення:**

17.1 Міська молодь

17.2 Сільська молодь

**18. Макрорегіон:**

18.1 Центр

18.2 Північ

18.3 Схід

18.4 Південь

18.5 Захід

**ДЯКУЄМО ВАМ ЗА УЧАСТЬ В ОПИТУВАННІ!**

**Декларація  
академічної доброчесності  
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Ланг Юлія Андріївна, студент 2 курсу магістратури , форми навчання денної, факультету соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», адреса електронної пошти langys220@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Імплементация міжнародних стандартів соціальної роботи з дітьми та молоддю» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата \_\_\_\_\_ Підпис \_\_\_\_\_ ПІБ (студент) Ланг Ю.А.

Дата \_\_\_\_\_ Підпис \_\_\_\_\_ ПІБ (науковий керівник) Широбокова О.О.